

Αναλυτική Δεδομένων

4. Clustering (Συσταδοποίηση/Ομαδοποίηση)

Γιάννης Θεοδωρίδης, Νίκος Πελέκης, Άγγελος Πικράκης

Εργαστήριο Επιστήμης Δεδομένων (Data Science Lab.)
www.datastories.org

Πηγές

- Dunham: Data Mining – Introductory and Advanced Topics. Prentice Hall, 2003.
- Tan, Steinbach, Kumar: Introduction to Data Mining. Addison Wesley, 2006.
- Online από το διαδίκτυο κ.α.

Περιεχόμενα

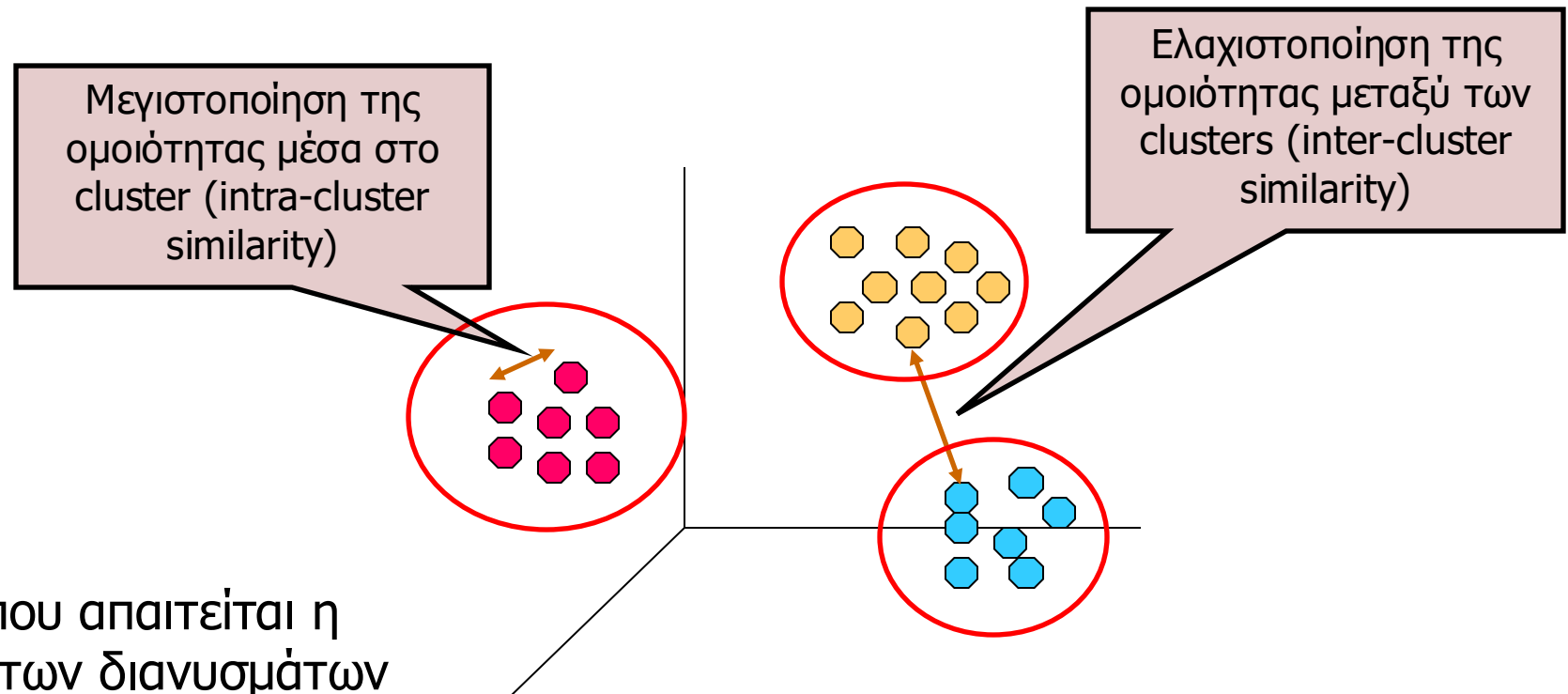

- Το πρόβλημα της συσταδοποίησης
- Τεχνικές διαμέρισης (k-means)
- Τεχνικές βασισμένες στην πυκνότητα (DBSCAN, OPTICS)

Το πρόβλημα της συσταδοποίησης (1)

- **Διαμέριση (partitioning)** ενός συνόλου δεδομένων σε ομάδες (συστάδες) με βάση κάποιο κριτήριο ομοιότητας.

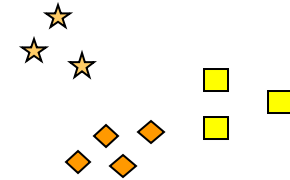
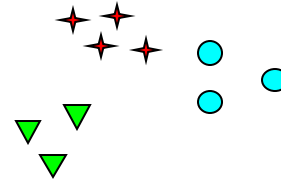
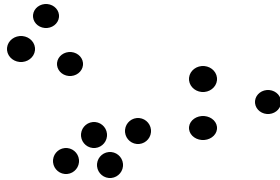
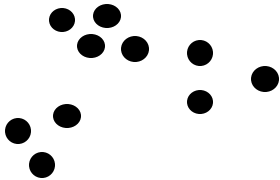

- Σκεφτείτε εφαρμογές που απαιτείται η ομαδοποίηση N -διάστατων διανυσμάτων
 - Η κάθε ομάδα πρέπει να περιέχει διανύσματα με μεγάλη ομοιότητα μεταξύ τους

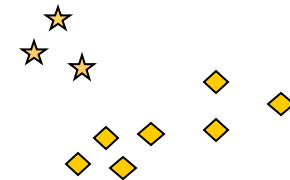
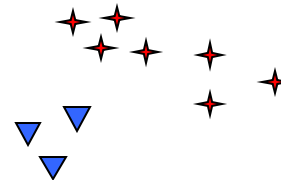
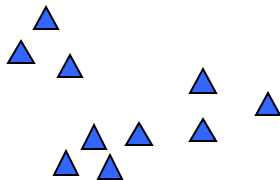
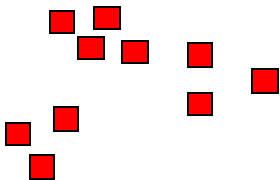
Το πρόβλημα της συσταδοποίησης (2)

- **Δεν έχει μία και μόνη λύση** – ποια είναι η βέλτιστη;

6 συστάδες (;)

2 συστάδες (;)

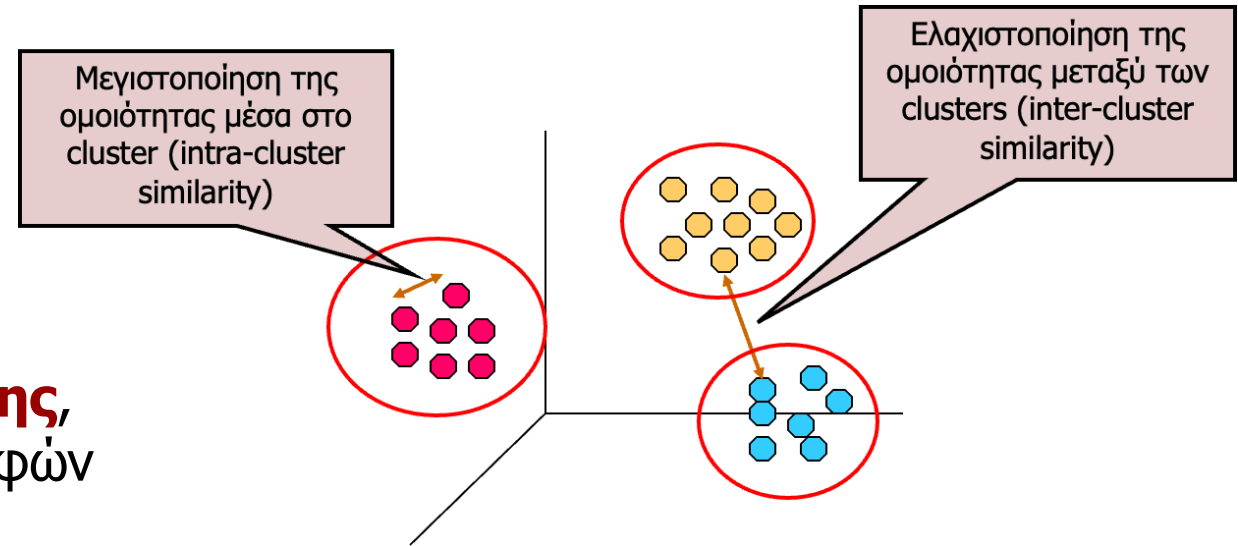
4 συστάδες (;)

Το πρόβλημα της συσταδοποίησης (3)

Δοθέντων:

- ενός συνόλου δεδομένων $D = \{t_1, t_2, \dots, t_n\}$ από n εγγραφές (στοιχεία, διανύσματα) και
- ενός **μέτρου ομοιότητας** ή **απόστασης**, $\text{sim}(t_i, t_j)$ ή $\text{dist}(t_i, t_j)$ μεταξύ δύο εγγραφών του συνόλου δεδομένων

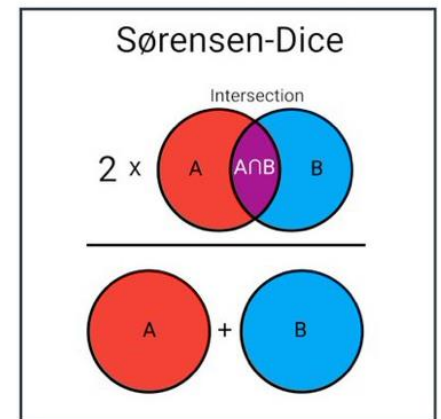
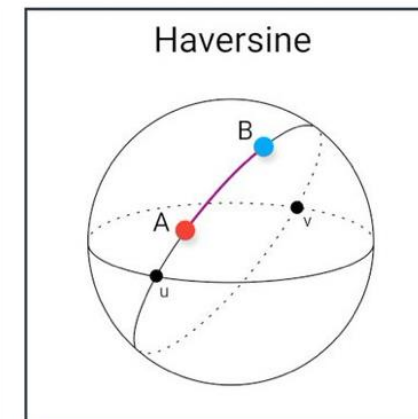
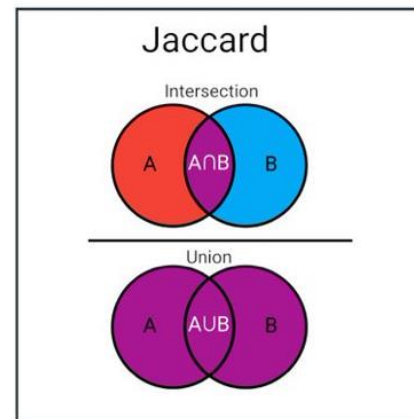
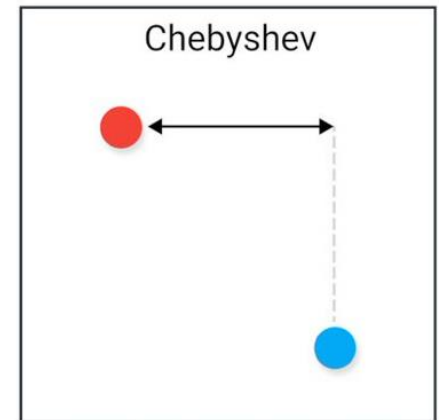
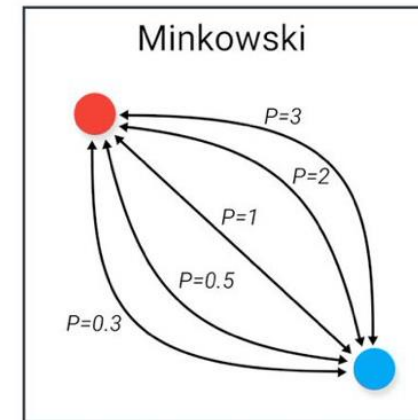
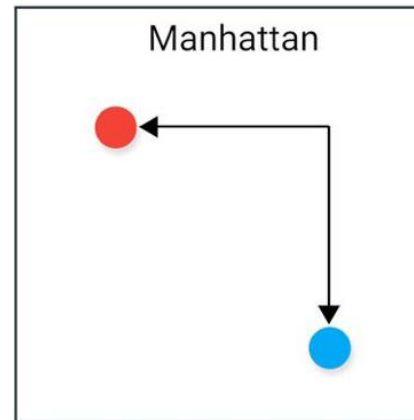
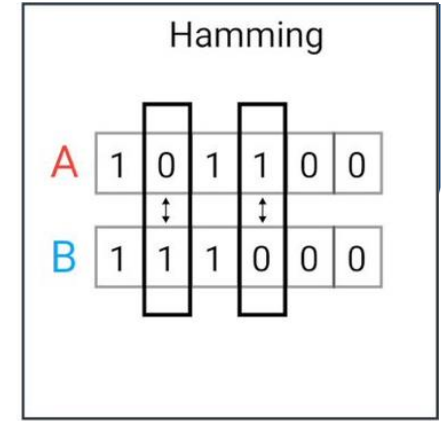
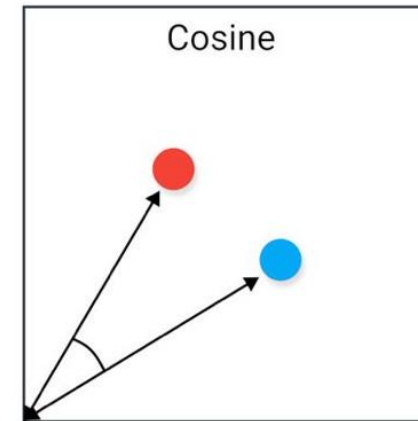
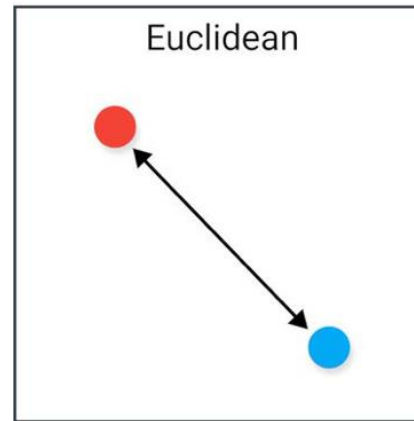

Το **Πρόβλημα της Συσταδοποίησης** είναι η διαμέριση του συνόλου δεδομένων σε υποσύνολα (συστάδες), έτσι ώστε:

- να μεγιστοποιείται (ελαχιστοποιείται) η ομοιότητα (απόσταση, αντίστοιχα) μεταξύ των στοιχείων που ανήκουν στην ίδια συστάδα -- intra-cluster similarity / distance
- να ελαχιστοποιείται (μεγιστοποιείται) η ομοιότητα (απόσταση, αντίστοιχα) μεταξύ των στοιχείων που ανήκουν σε διαφορετικές συστάδες -- inter-cluster similarity / distance

Μέτρα ομοιότητας / απόστασης

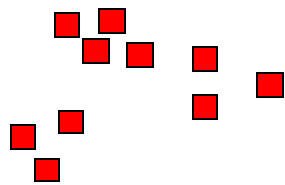
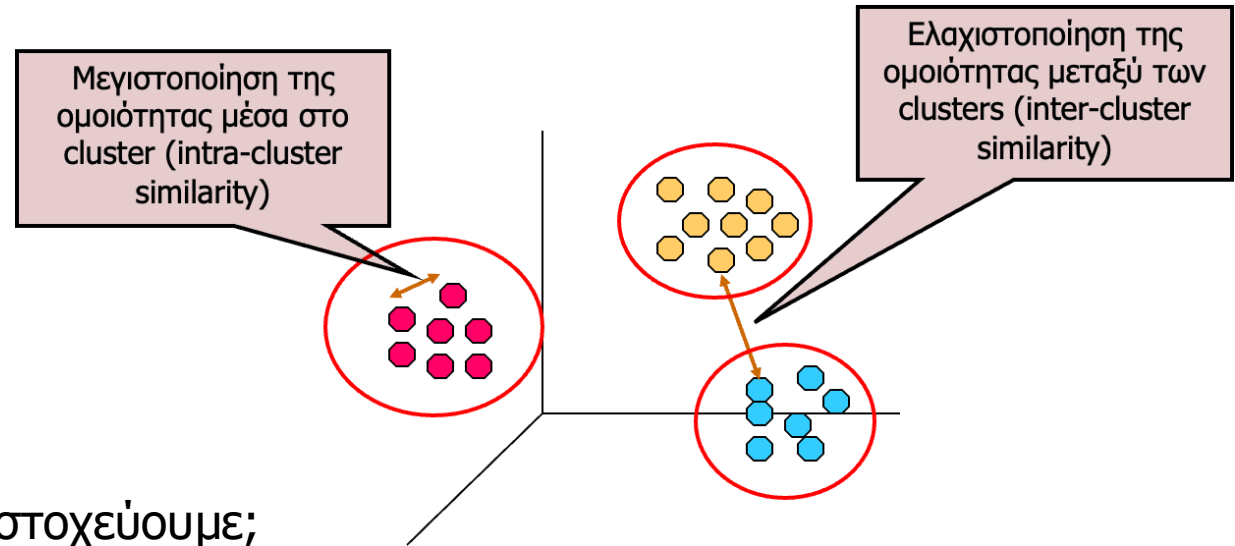
- Επιθυμητές ιδιότητες ενός μέτρου απόστασης **d** (για να ονομαστεί «**μετρική**»):
 - $d(x,y) = 0$ iff $x=y$
 - $d(x,y) = d(y,x)$
 - $d(x,y) \leq d(x,z) + d(z,y)$
- Γιατί είναι επιθυμητό να είναι μετρική;
 - Γιατί έτσι μπορούμε να χτίσουμε ευρετήρια στον μετρικό χώρο και να επιταχύνουμε τις αναζητήσεις με βάση την απόσταση

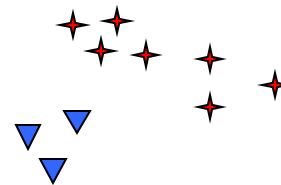
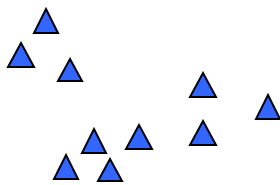
Ζητήματα στη Συσταδοποίηση

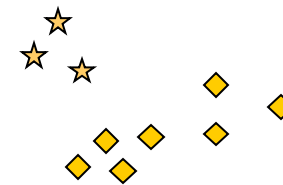
- Ποια δεδομένα θα χρησιμοποιηθούν;
 - Επιθυμούμε όλα τα δεδομένα να ενταχθούν σε συστάδες ή να μπορούν να εντοπιστούν ακραίες τιμές – «θόρυβος» (outliers / noise);
- Ποιος αλγόριθμος θα χρησιμοποιηθεί;
 - π.χ. γνωρίζουμε τον αριθμό συστάδων που στοχεύουμε;
- Πώς αξιολογούμε το αποτέλεσμα;

2 συστάδες (;)

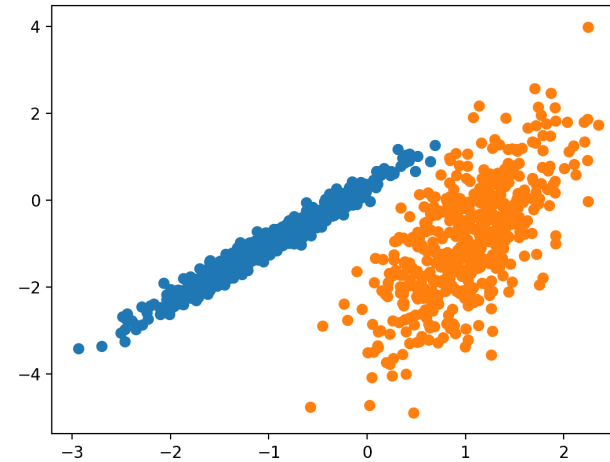
4 συστάδες (;)

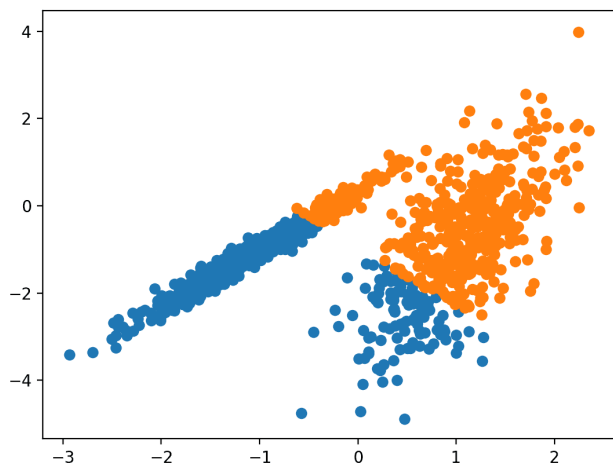
Ποιος αλγόριθμος (1);

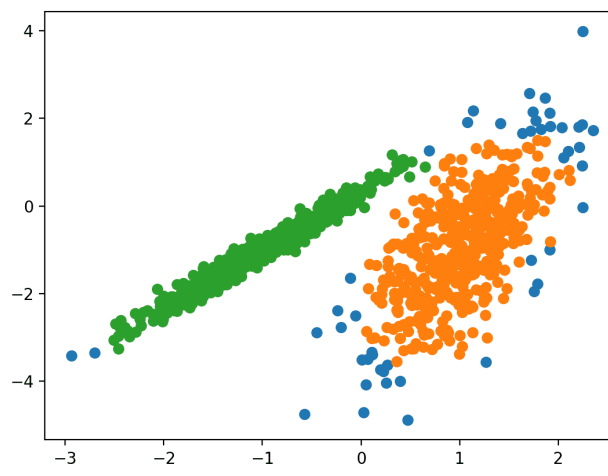
Synthetic dataset (2 clusters)

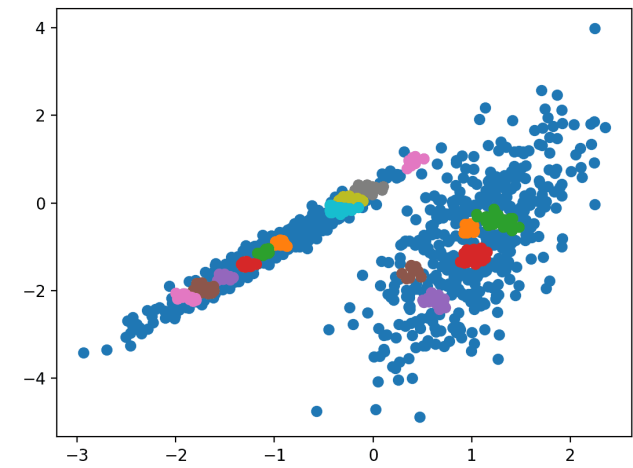
k-Means

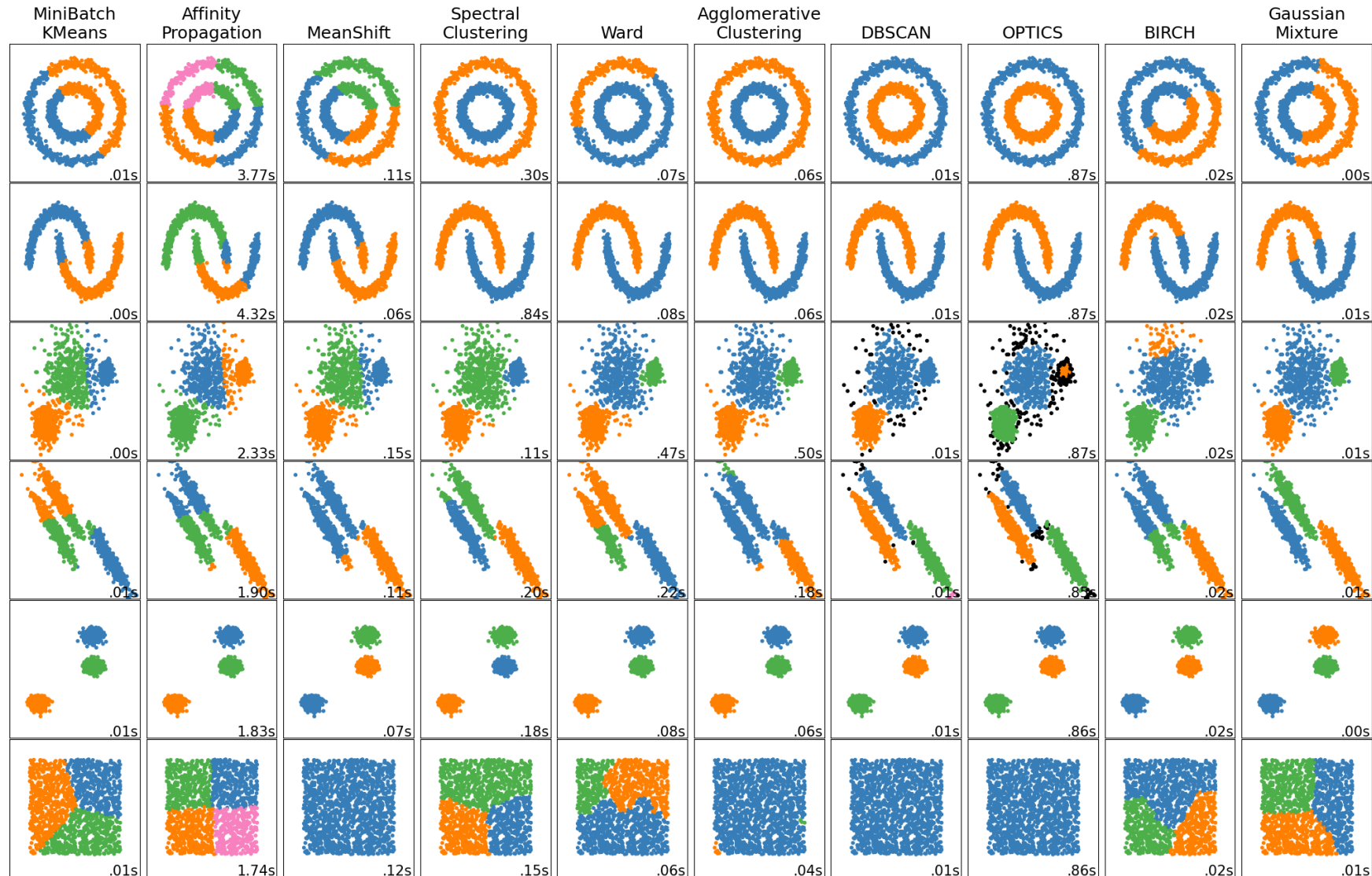
DBSCAN

OPTICS

Ποιος αλγόριθμος (2);

πηγή: https://scikit-learn.org/stable/auto_examples/cluster/plot_cluster_comparison.html

Συσταδοποίηση με Διαμέριση

- Ζήτημα: ο χρήστης απαιτείται να εισάγει τον επιθυμητό αριθμό των συστάδων, k . Όμως ...
 - Οι πιθανοί συνδυασμοί η στοιχείων σε k συστάδες είναι ένας πολύ μεγάλος αριθμός
 - Αναγκαστικά, η αναζήτηση γίνεται σε ένα μικρό υποσύνολο των πιθανών λύσεων
- Η πιο δημοφιλής τεχνική: **K-Μέσων** (K-means)
 - και πολλές άλλες τεχνικές βασισμένες σε γενετικούς αλγορίθμους, νευρωνικά δίκτυα κ.α.

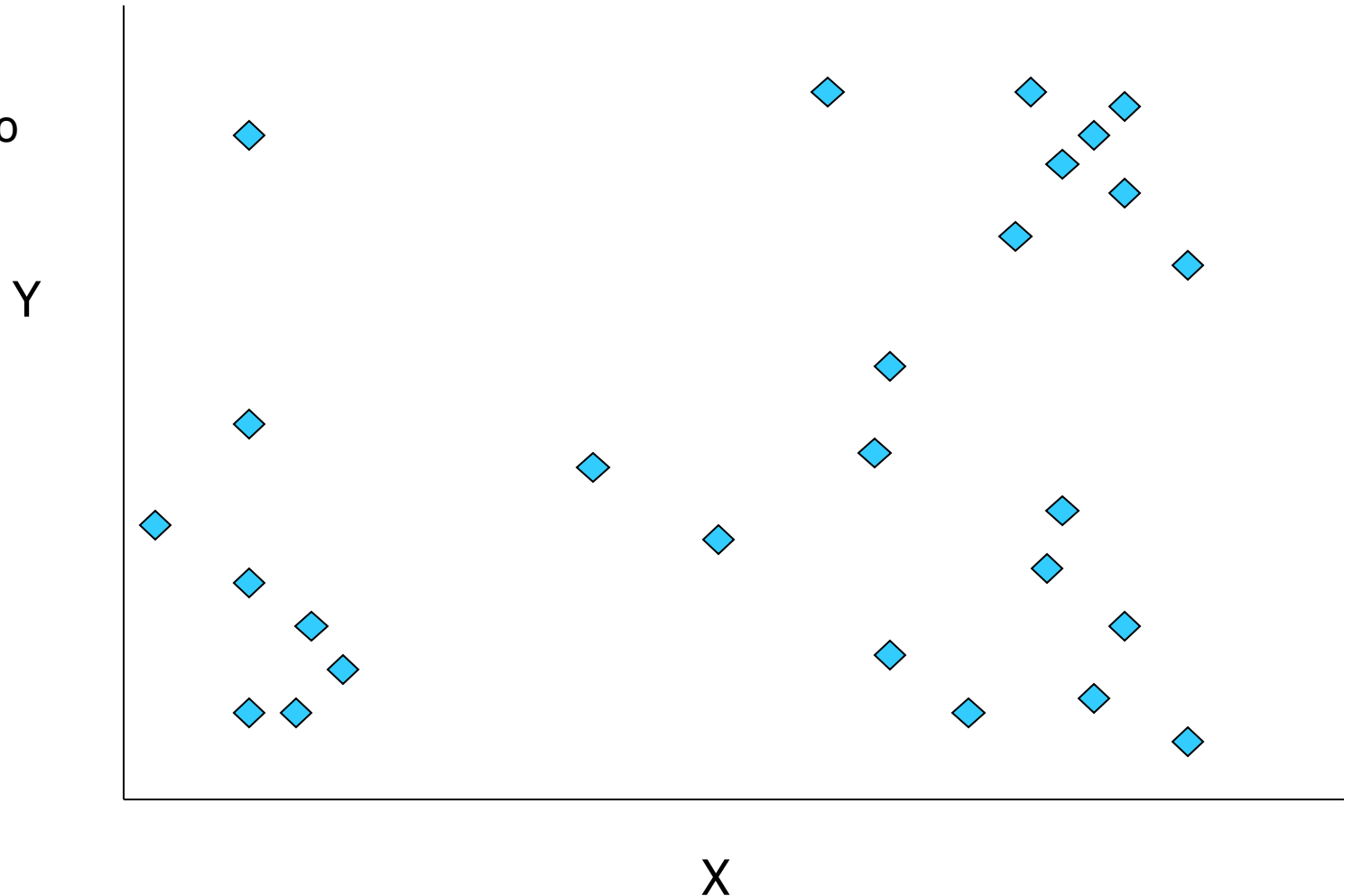
Συσταδοποίηση K-Means

k=2; k=3; k=4; ...

- Βασική ιδέα:
 - Τυχαία επιλέγεται το αρχικό σύνολο των μέσων⁽¹⁾ των συστάδων
 - Επαναληπτικά, τα στοιχεία μετακινούνται μεταξύ των συστάδων μέχρι να επιτύχουμε ισορροπία

(1) Δεδομένης μίας συστάδας $K = \{t_1, t_2, \dots, t_m\}$, ο **μέσος ή κέντρο βάρους** (centroid) **της συστάδας** είναι $m = (1/m)(t_1 + \dots + t_m)$

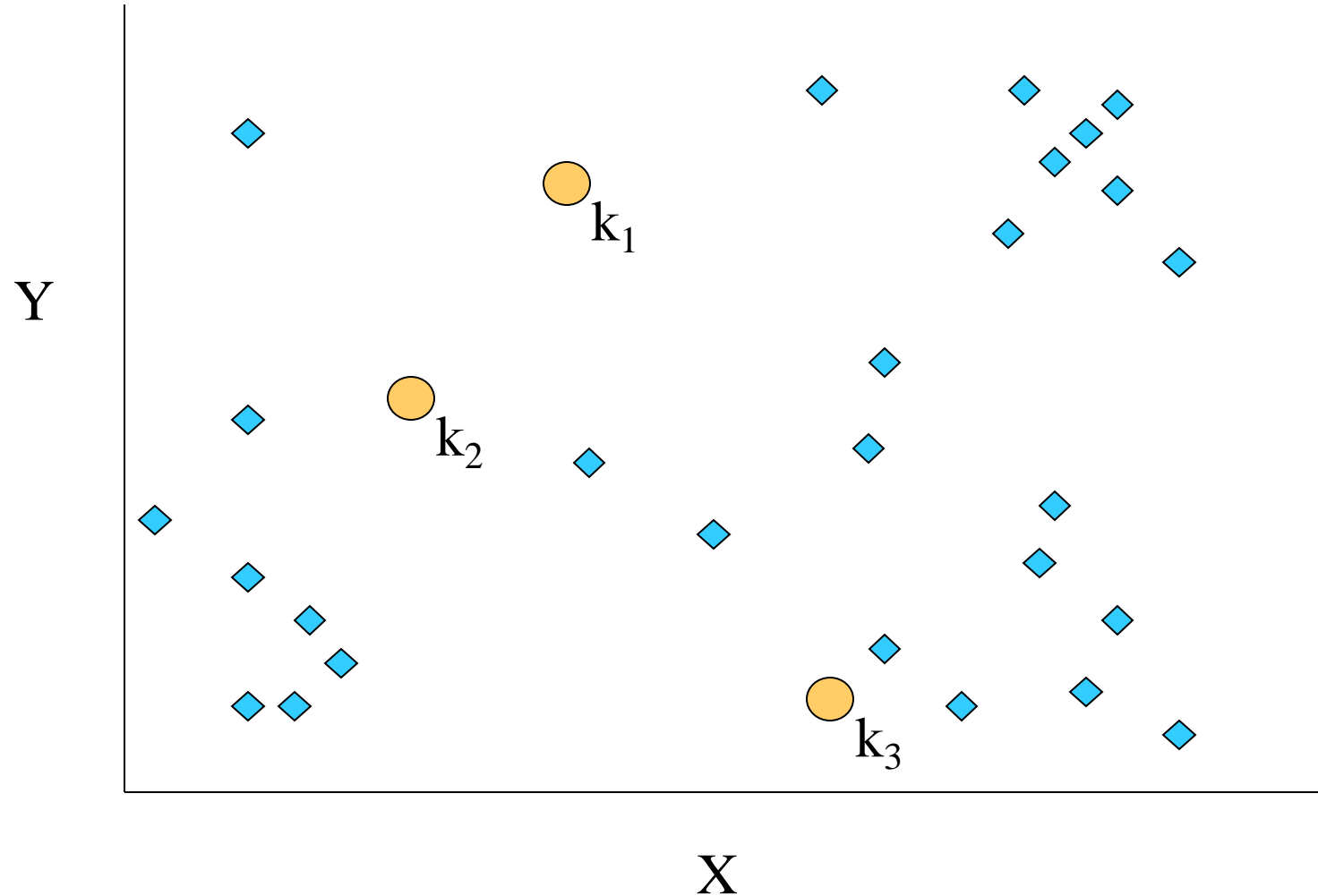

K-means visualization: <https://www.naftaliharris.com/blog/visualizing-k-means-clustering/>

Παράδειγμα K-means ($k=3$)

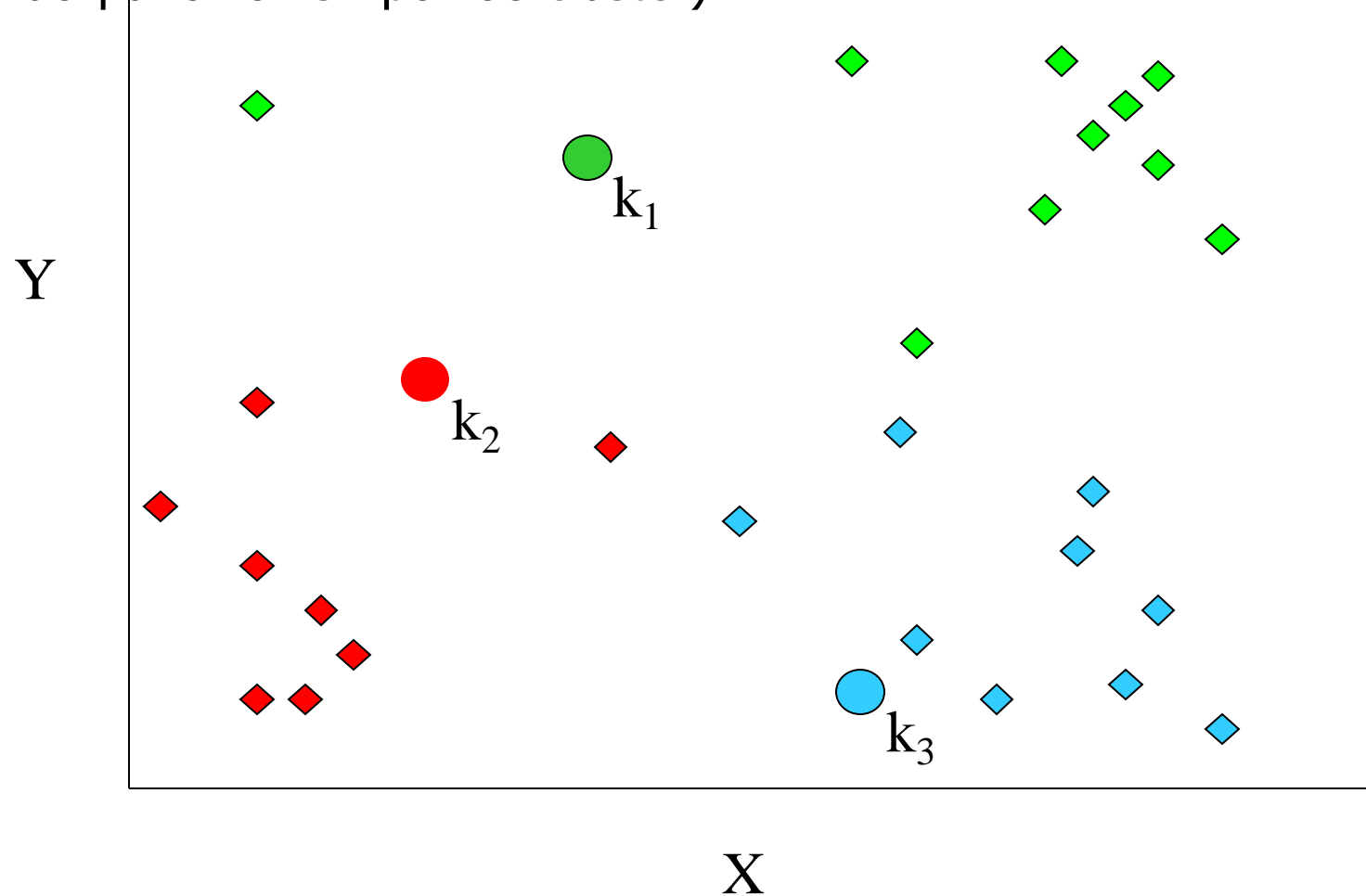
- Τυχαία επιλογή τριών αρχικών κέντρων

Παράδειγμα K-means, 1^η επανάληψη

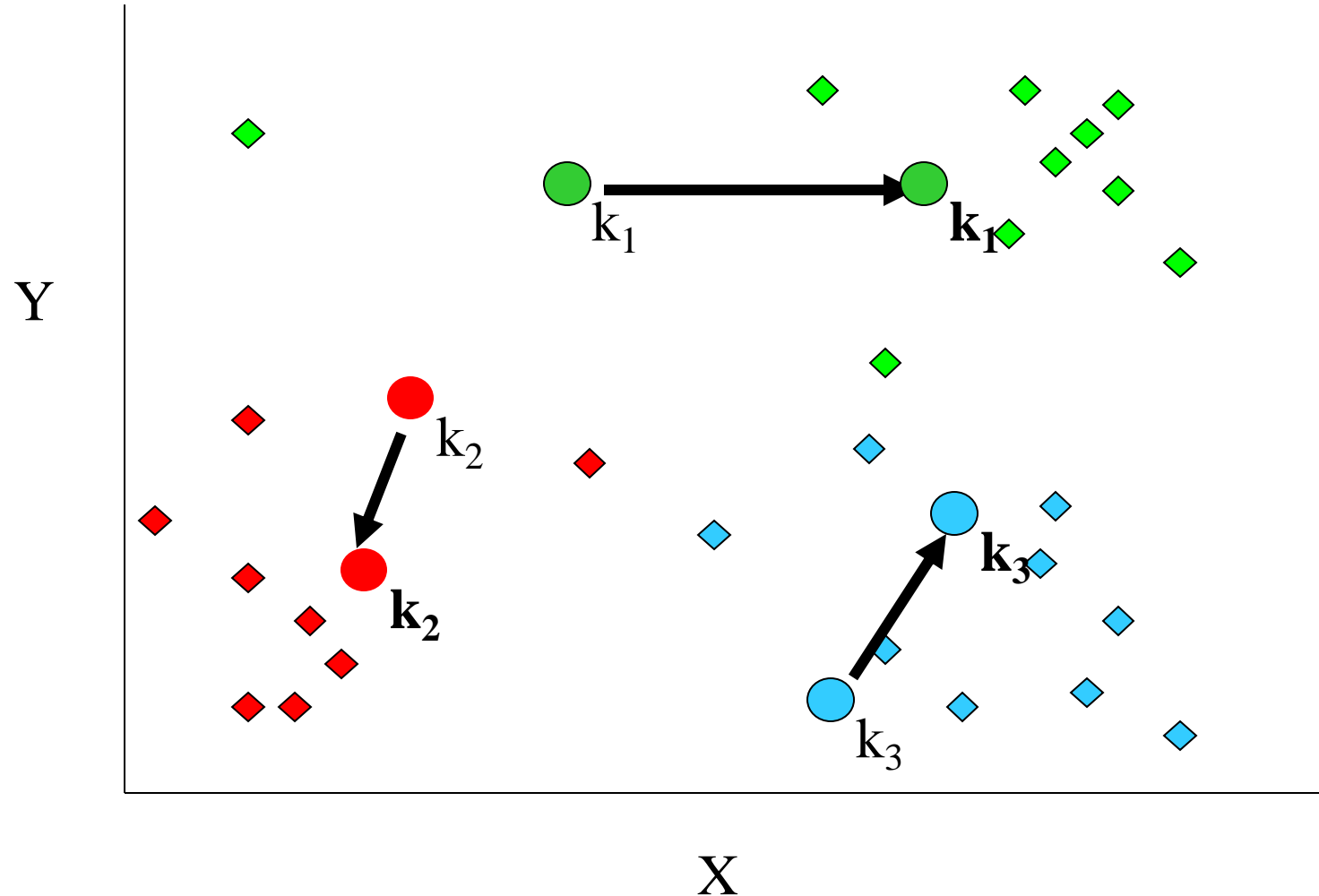
- Για κάθε στοιχείο, εκχώρηση στο πλησιέστερο cluster (με βάση την απόσταση από το κέντρο του cluster)

Παράδειγμα K-means, 1^η επανάληψη

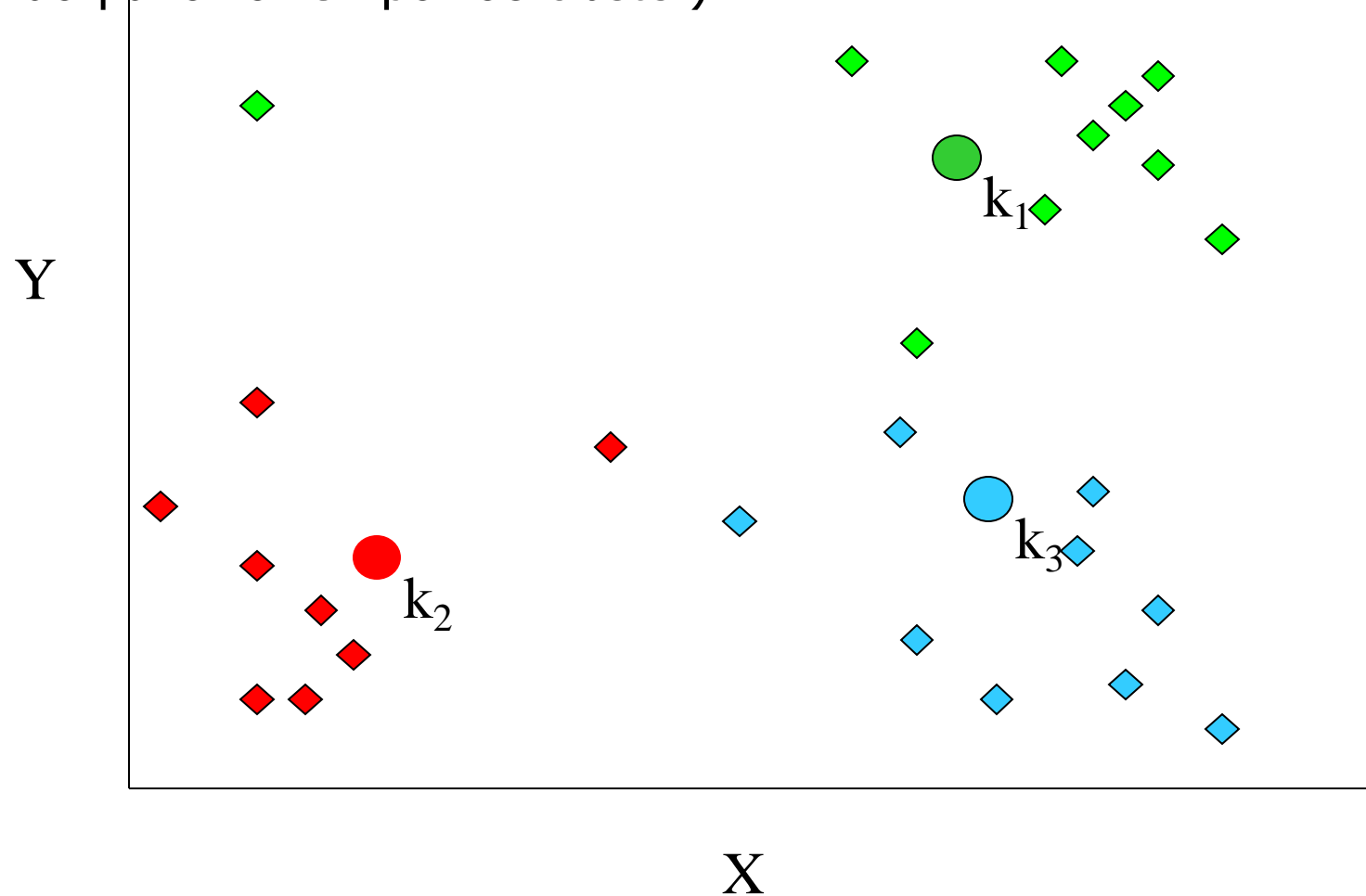
- Για κάθε cluster, επανυπολογισμός του νέου κέντρου βάρους

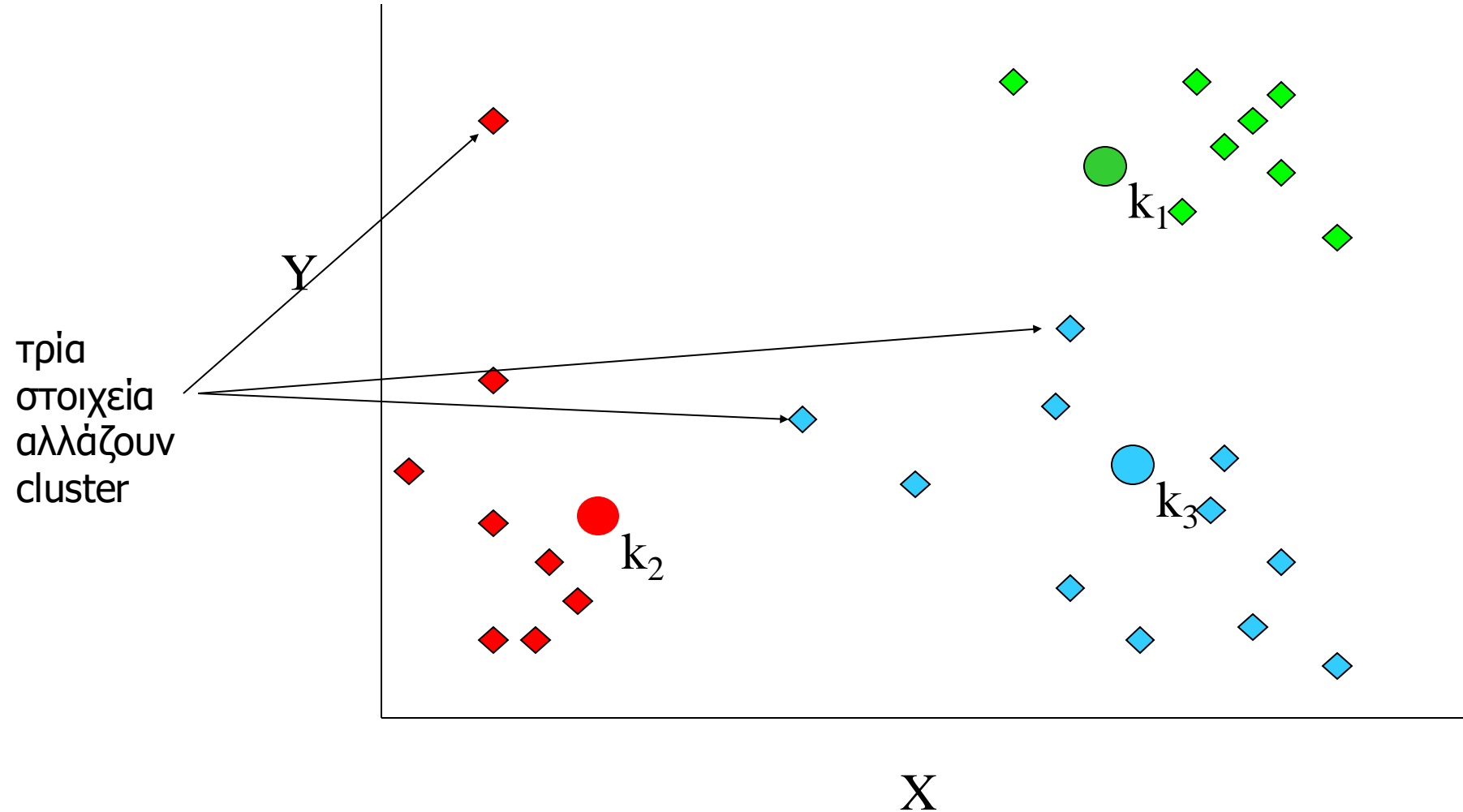
Παράδειγμα K-means, 2^η επανάληψη

- Για κάθε στοιχείο, εκχώρηση στο πλησιέστερο cluster (με βάση την απόσταση από το κέντρο του cluster)

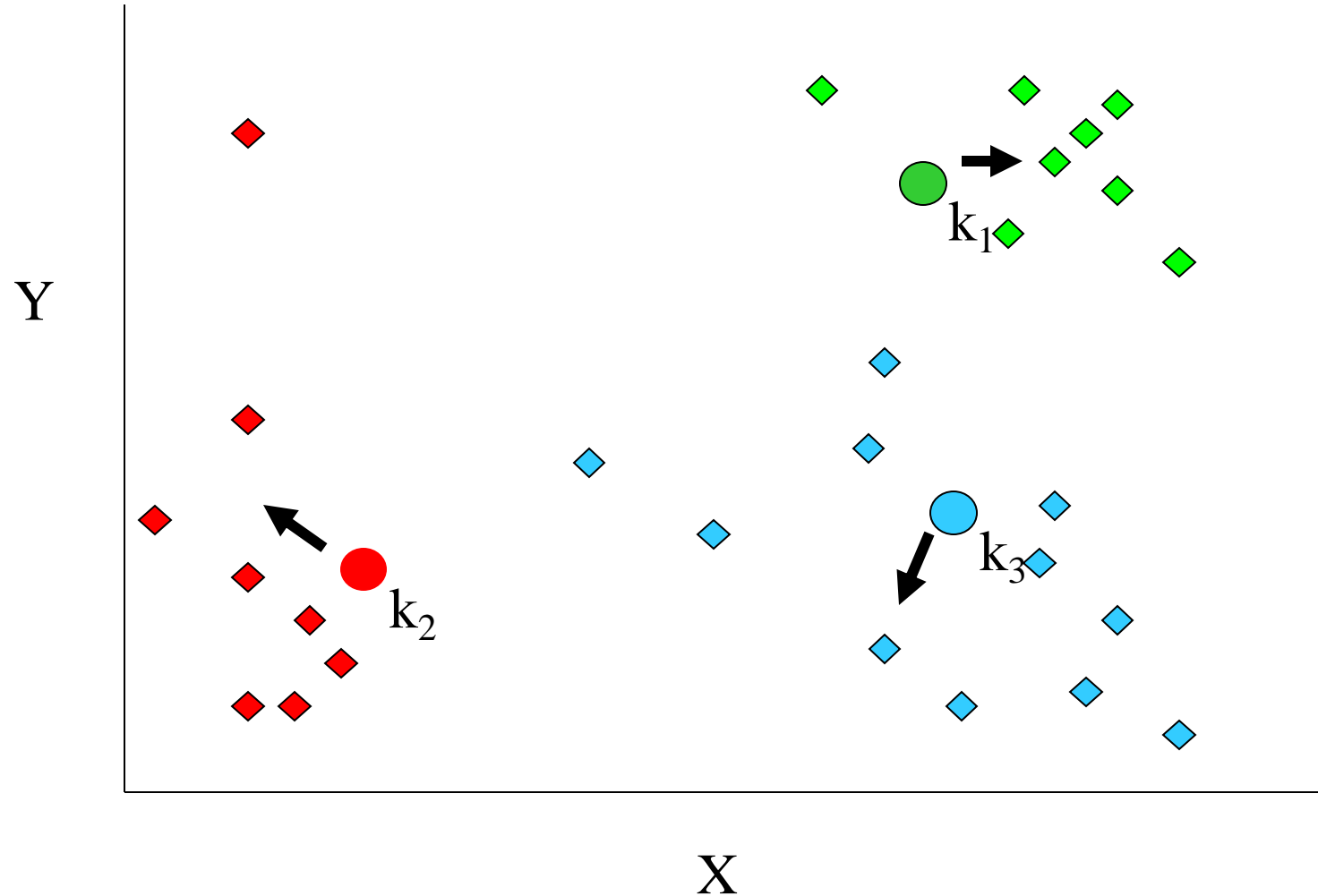
Παράδειγμα K-means, 2^η επανάληψη

Παράδειγμα K-means, 2^η επανάληψη

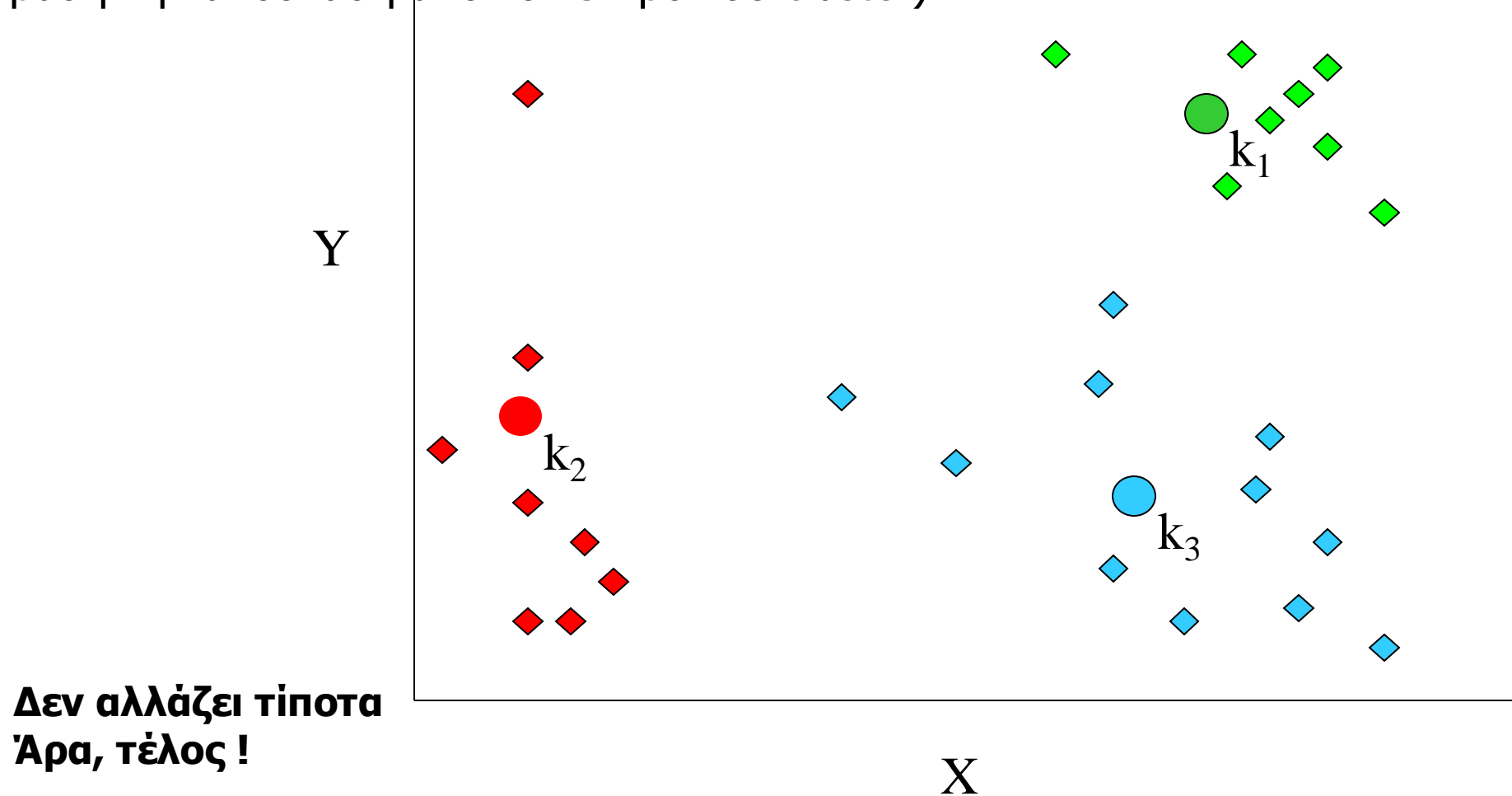
- Για κάθε cluster, επανυπολογισμός του νέου κέντρου βάρους

Παράδειγμα K-means, 3^η επανάληψη

- Για κάθε στοιχείο, εκχώρηση στο πλησιέστερο cluster (με βάση την απόσταση από το κέντρο του cluster)

Αλγόριθμος K-Means

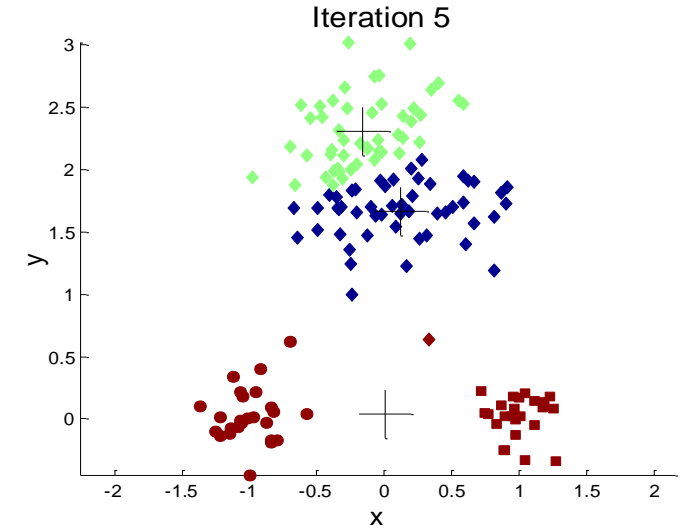
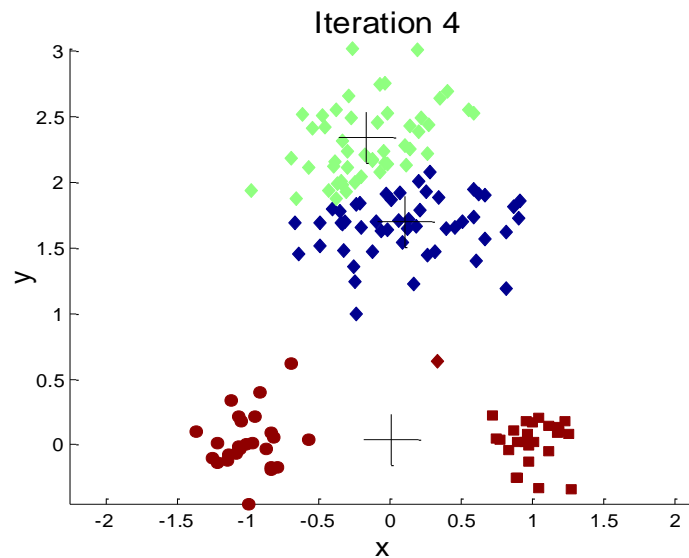
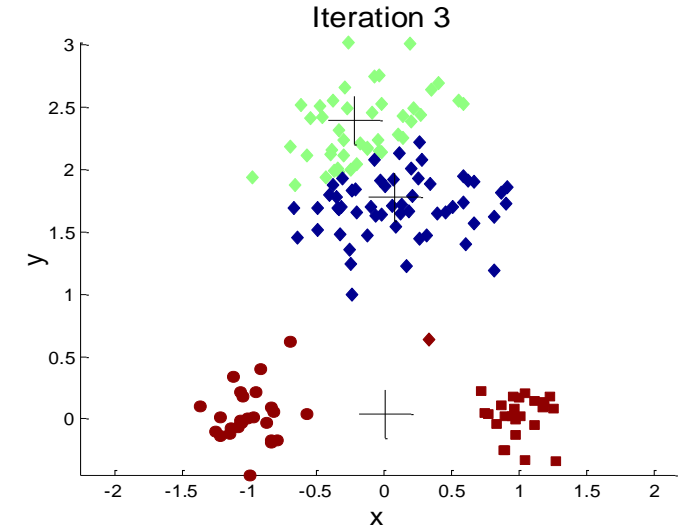
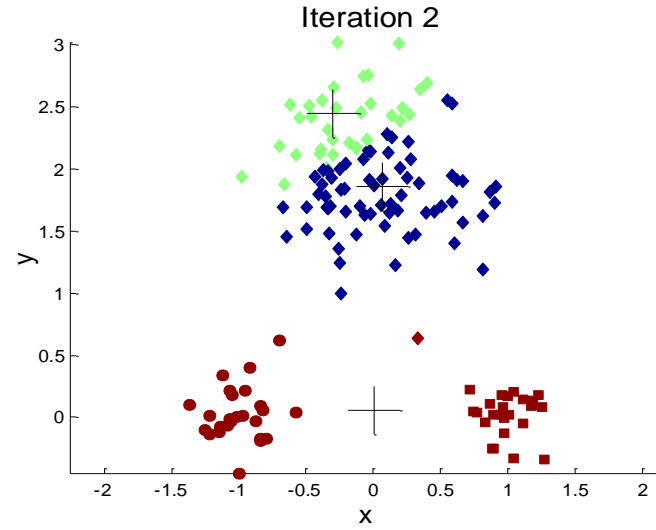
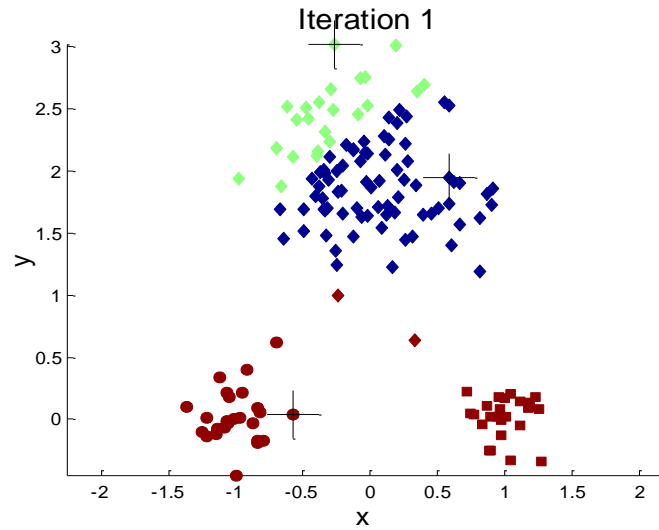

Algorithm 1 Basic K-means Algorithm.

- 1: Select K points as the initial centroids.
 - 2: **repeat**
 - 3: Form K clusters by assigning all points to the closest centroid.
 - 4: Recompute the centroid of each cluster.
 - 5: **until** The centroids don't change
-

- Πολυπλοκότητα (βάσει του πλήθους n των στοιχείων): $O(n)$
- Υπέρ και κατά:
 - Ταχύς αλγόριθμος (γραμμική πολυπλοκότητα, εκτός εάν...)
 - Το πλήθος k των συστάδων πρέπει να δοθεί ως είσοδος (άρα, ποιο είναι το κατάλληλο k ;))
 - Το αποτέλεσμα επηρεάζεται από την επιλογή των αρχικών μέσων
 - Οδηγεί σε «φτωχά» αποτελέσματα όταν οι συστάδες δεν έχουν «σφαιρικό» σχήμα ή τα δεδομένα περιέχουν θόρυβο (δεν υπάρχει αυτή η έννοια στον αλγόριθμο)

Η επίδραση της αρχικοποίησης στο αποτέλεσμα

Παράδειγμα με $k=3$

... και πώς αντιμετωπίζεται

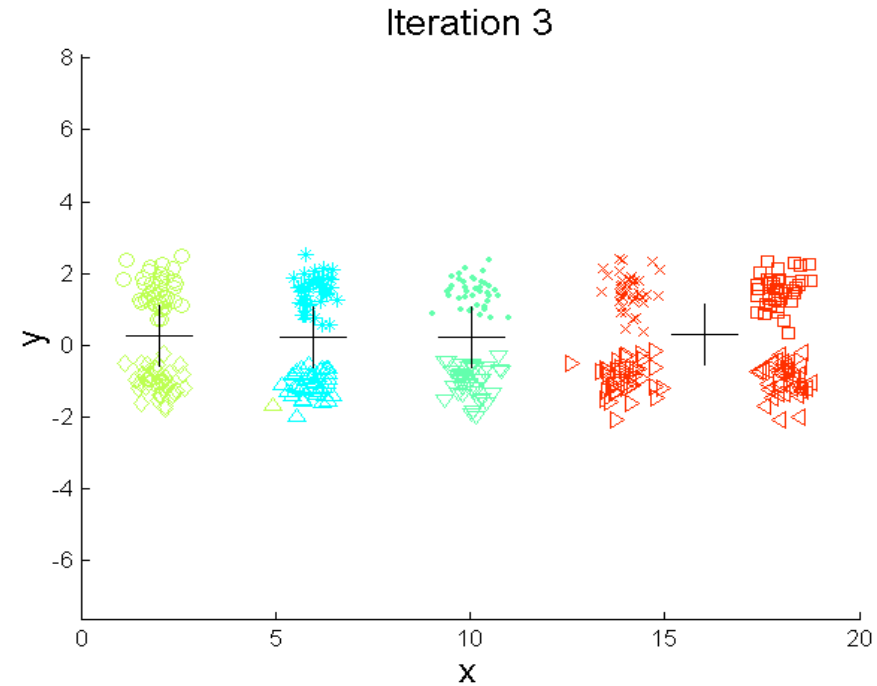

- Πολλαπλές εκτελέσεις (με διαφορετική αρχικοποίηση)
 - Σίγουρα βοηθάει αλλά κοστίζει!
- Επιλογή αρχικών μέσων με δειγματοληψία
- **Bisecting** (διχοτομικός) **K-means**
 - Διχοτομεί κάθε φορά μια από τις υπάρχουσες συστάδες με χρήση K-means
 - Δεν παρουσιάζει τόση ευαισθησία στην αρχικοποίηση

Bisecting K-means

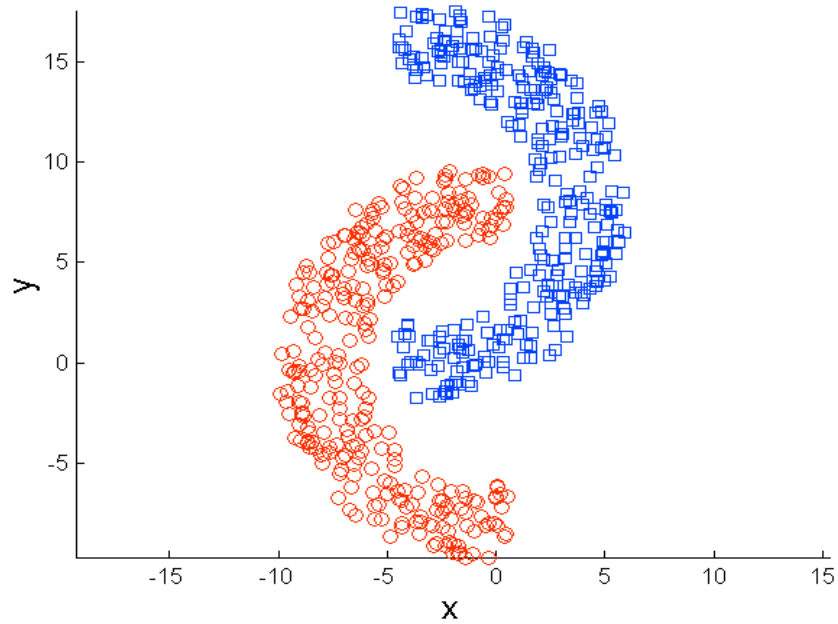

- Παραλλαγή του K-means που παράγει διαμεριστική συσταδοποίηση με ιεραρχικό τρόπο
- Παράδειγμα: (τελικό) $k=4$

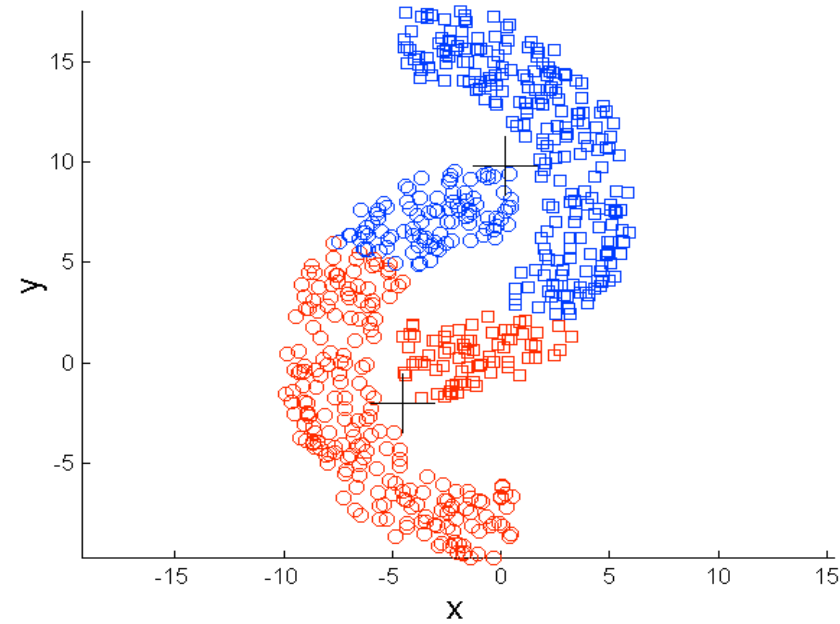

-
- 1: Initialize the list of clusters to contain the cluster containing all points.
 - 2: **repeat**
 - 3: Select a cluster from the list of clusters
 - 4: **for** $i = 1$ to *number_of_iterations* **do**
 - 5: Bisect the selected cluster using basic K-means
 - 6: **end for**
 - 7: Add the two clusters from the bisection with the lowest SSE to the list of clusters.
 - 8: **until** Until the list of clusters contains K clusters
-

Η επίπτωση του «περίεργου» σχήματος

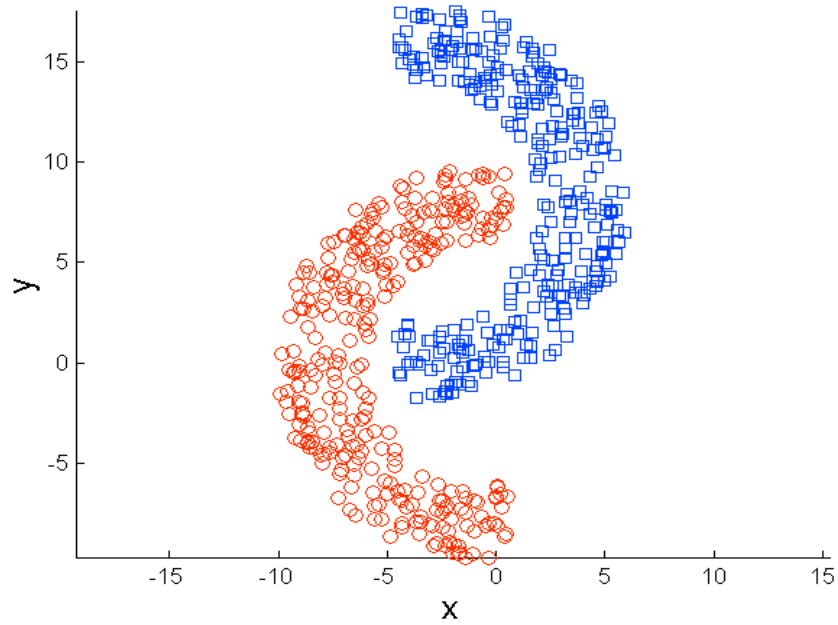

Αρχικά σημεία

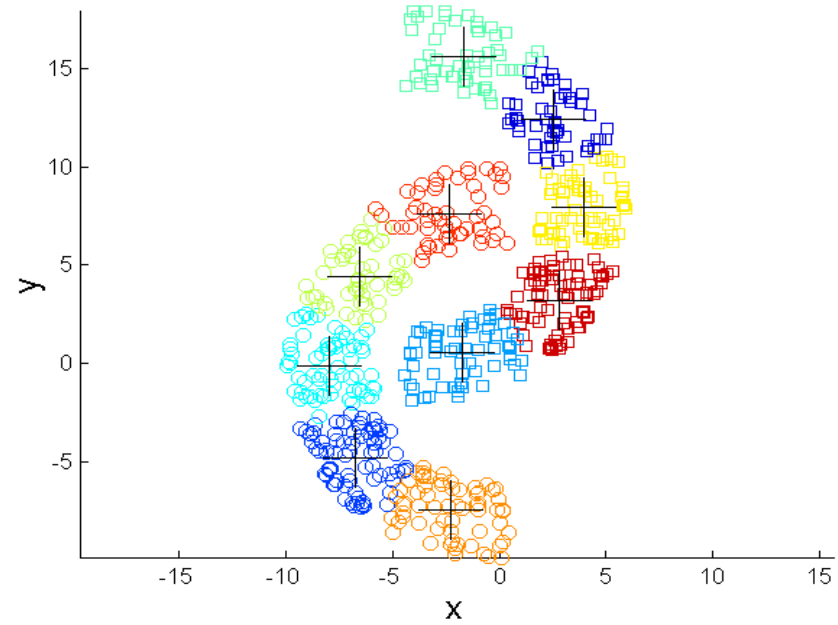

K-means (2 Clusters)

...και πώς αντιμετωπίζεται

Αρχικά σημεία

K-means (10 Clusters)

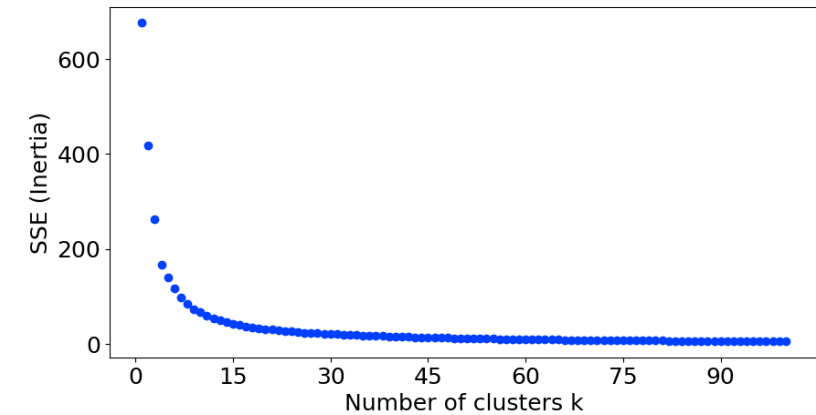
Το ζήτημα της εύρεσης του «βέλτιστου» k

- Δύσκολο πρόβλημα, χωρίς βέλτιστη λύση, με ευριστικές προσεγγίσεις, π.χ.
 - ΤΟ **κριτήριο του «αγκώνα» (elbow criterion)**

- Για διαφορετικά k , υπολογίζουμε το μέτρο ποιότητας WCSS (Within-Cluster Sum of Square), αλλιώς SSE (Sum of Squared Errors), και βρίσκουμε «οπτικά» το σημείο που η γραφική παράσταση κάνει «αγκώνα»
- WCSS: το άθροισμα των τετραγώνων των αποστάσεων μεταξύ κάθε σημείου x και του μέσου μ της συστάδας στην οποία το x ανήκει

$$WCSS(K) = \sum_{i=1}^K \sum_{x \in C_i} \|x - \mu_i\|^2$$

πηγή εικόνας: Wikipedia.org

- Μια πιο μαθηματική προσέγγιση: **Silhouette coefficient**

- $a(i)$, η μέση απόσταση ενός σημείου i από τα άλλα σημεία της συστάδας στην οποία αυτό ανήκει
- $b(i)$, η ελάχιστη τιμή μεταξύ των μέσων αποστάσεων ενός σημείου i από τα σημεία των άλλων συστάδων
- Το «βέλτιστο» k είναι αυτό που μεγιστοποιεί το SC

$$s(i) = \frac{b(i) - a(i)}{\max\{a(i), b(i)\}}$$

$$SC = \max_k \bar{s}(k)$$

Journal of Computational and Applied Mathematics 20 (1987) 53–65
North-Holland

Silhouettes: a graphical aid to the interpretation and validation of cluster analysis

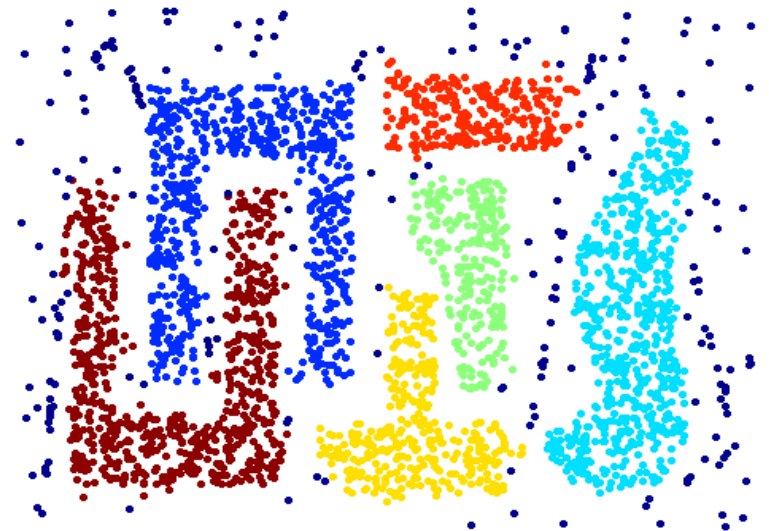
Peter J. ROUSSEEUW
University of Fribourg, ISES, CH-1700 Fribourg, Switzerland

Received 13 June 1986
Revised 27 November 1986

Συσταδοποίηση με βάση την πυκνότητα

- Διπλός στόχος:
 - Τα γειτονικά σημεία να ενταχθούν στην ίδια συστάδα
 - Τα ακραία σημεία («θόρυβος») να απομονωθούν
- Οι πιο δημοφιλείς τεχνικές:
 - **DBSCAN – density-based spatial clustering of applications with noise** («Συσταδοποίηση βάσει πυκνότητας εφαρμογών με θόρυβο»)
 - **OPTICS -- ordering points to identify the clustering structure** («Διάταξη σημείων για την ταυτοποίηση της δομής των συστάδων»)

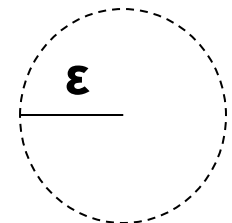
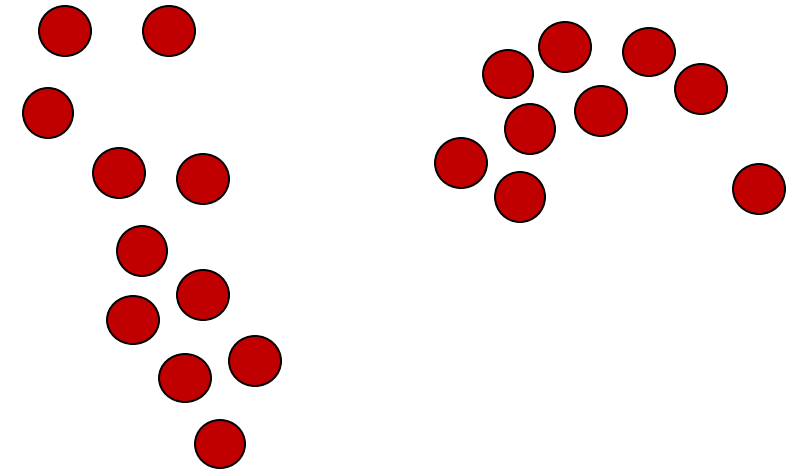
DBSCAN

- 2 παράμετροι εισόδου:
 - **MinPts** – κατώφλι πληθυσμού: ελάχιστος αριθμός σημείων μέσα στη συστάδα
 - **ϵ** – κατώφλι απόστασης: για κάθε σημείο της συστάδας θα πρέπει να υπάρχει ένα άλλο σημείο της συστάδας με απόσταση μικρότερη από ϵ .

(Δηλαδή, δεν απαιτείται να δοθεί ως είσοδος το πλήθος k των συστάδων)

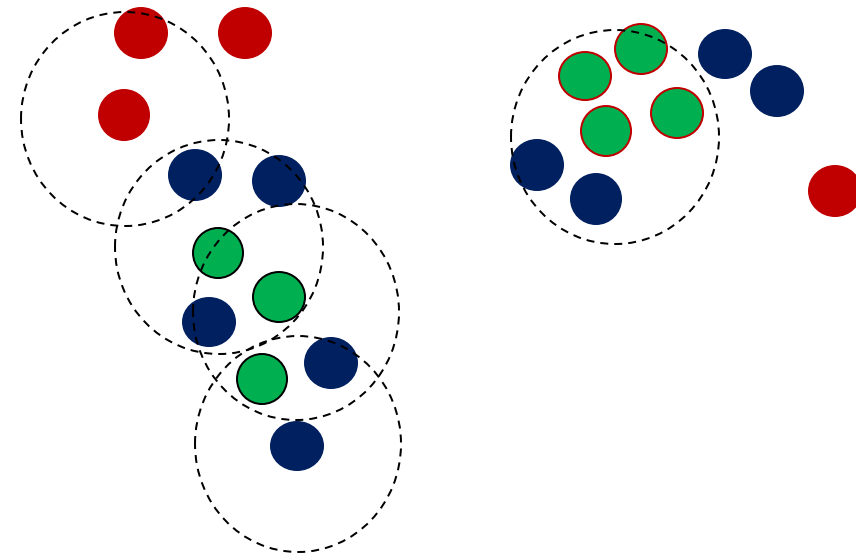
- Έξοδος: συστάδες & θόρυβος

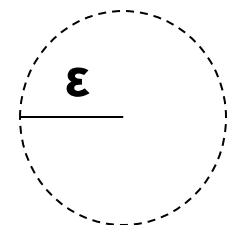
DBSCAN – η έννοια της πυκνότητας (1)

- **ε-γειτονιά (ε-neighborhood)** ενός σημείου p : σύνολο σημείων σε απόσταση $\leq \epsilon$ από το p
- ένα σημείο p με πληθυσμό ε-γειτονιάς (συμπεριλαμβανομένου του p) $\geq \text{MinPts}$ ονομάζεται **πυρήνας (core)**
- ένα σημείο p που δεν είναι πυρήνας αλλά ανήκει στην ε-γειτονιά ενός πυρήνα ονομάζεται **σύνορο (border)**
- ένα σημείο p που δεν είναι ούτε πυρήνας ούτε σύνορο ονομάζεται **θόρυβος (noise)**
- κεντρική ιδέα αλγορίθμου:
 - να σχηματιστούν συστάδες γύρω από πυρήνες,
 - τα σύνορα να ενσωματωθούν σε αυτές,
 - ο θόρυβος να απομονωθεί

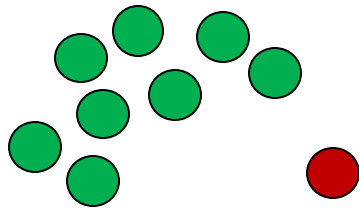
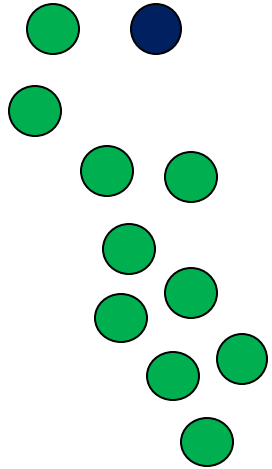

MinPts = 5

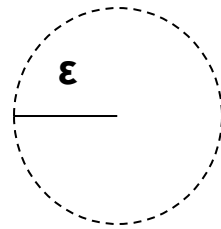
→ 2 clusters, 4 outliers

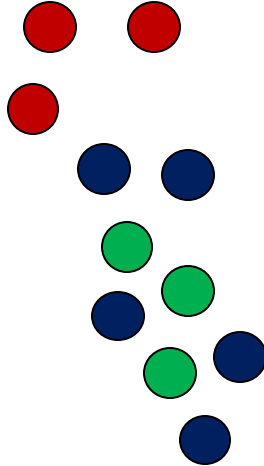
DBSCAN – η έννοια της πυκνότητας (2)

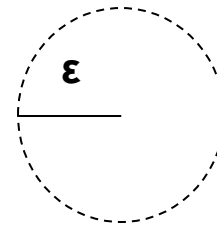
MinPts = 3

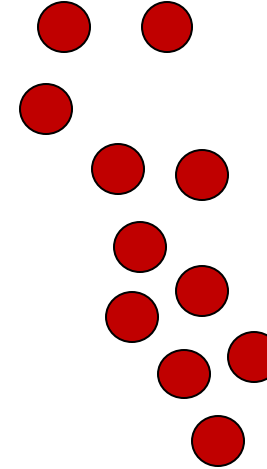
Output: 2 clusters +
1 outlier point

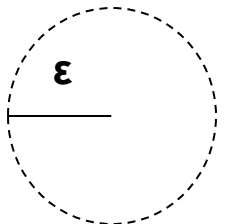
MinPts = 5

Output: 2 clusters +
4 outlier points

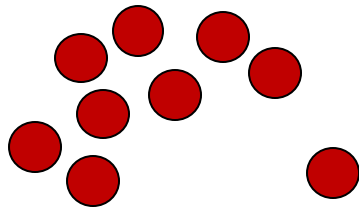
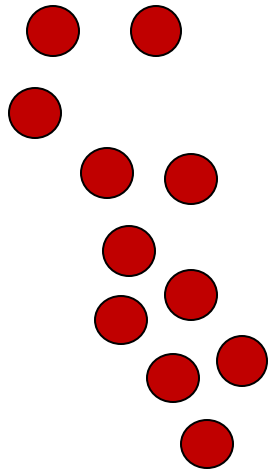

MinPts = 7

Output: 0 clusters +
20 outlier points

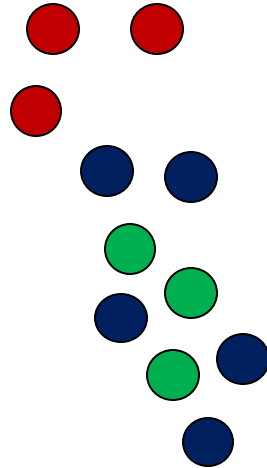
DBSCAN – η έννοια της πυκνότητας (3)

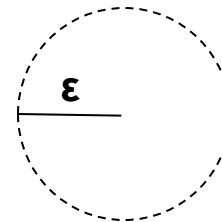
MinPts = 5

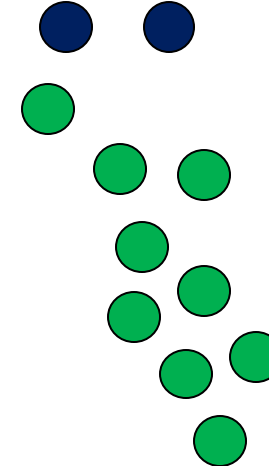
Output: 0 clusters +
20 outlier points

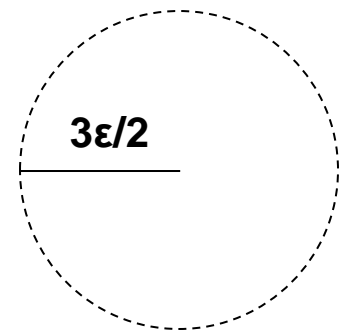
MinPts = 5

Output: 2 clusters +
4 outlier points

MinPts = 5

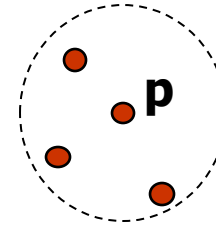
Output: 2 clusters +
0 outlier points

DBSCAN – η έννοια της συνδεσιμότητας (1)

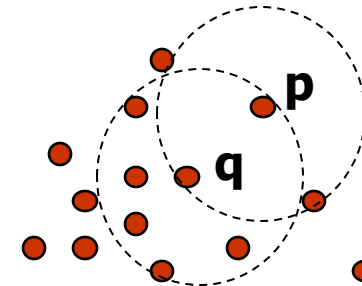

- Ορισμοί των εννοιών:
 - **γειτονιά** (neighborhood), **απευθείας προσεγγισιμότητα βάσει πυκνότητας** (directly density-reachability), **προσεγγισιμότητα βάσει πυκνότητας** (density-reachability), **συνδεσιμότητα βάσει πυκνότητας** (density-connectivity)
... με δεδομένες τιμές των παραμέτρων ϵ , MinPts

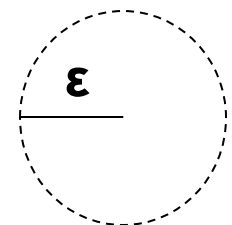
- **γειτονιά** σημείου p :
 - σύνολο σημείων σε απόσταση μέχρι ϵ από το σημείο p , δηλ. $N_\epsilon(p): \{q \text{ ανήκει στο } D \mid \text{dist}(p,q) \leq \epsilon\}$

- σημείο p είναι **απευθείας προσεγγίσιμο βάσει πυκνότητας από** σημείο q αν:
 - p βρίσκεται στη γειτονιά του q , δηλ. $p \in N_\epsilon(q)$, και
 - q είναι πυρήνας, δηλ. $|N_\epsilon(q)| \geq \text{MinPts}$

MinPts = 5

DBSCAN – η έννοια της συνδεσιμότητας (2)

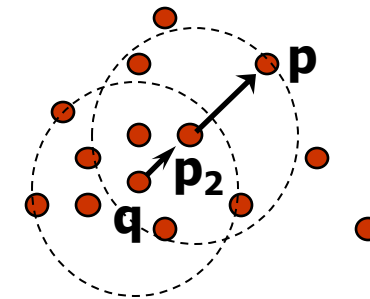
- Ορισμοί των εννοιών:

- **γειτονιά** (neighborhood), **απευθείας προσεγγισιμότητα βάσει πυκνότητας** (directly density-reachability), **προσεγγισιμότητα βάσει πυκνότητας** (density-reachability), **συνδεσιμότητα βάσει πυκνότητας** (density-connectivity)

... με δεδομένες τιμές των παραμέτρων ϵ , MinPts

- σημείο p είναι **προσεγγίσιμο βάσει πυκνότητας από** σημείο q αν:

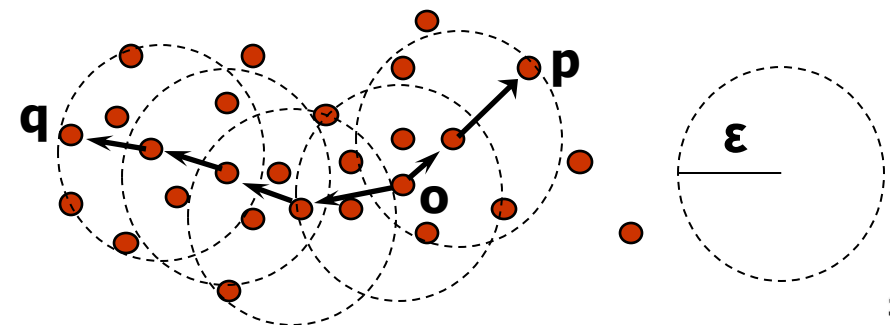
- υπάρχει αλυσίδα σημείων p_1, \dots, p_n , όπου $p_1 = q$, $p_n = p$, τέτοια ώστε: p_{i+1} απευθείας προσεγγίσιμο από p_i

MinPts = 5

- σημεία p και q είναι **συνδεδεμένα βάσει πυκνότητας** αν:

- υπάρχει σημείο o τέτοιο ώστε: p προσεγγίσιμο από o και q προσεγγίσιμο από o

DBSCAN – ο αλγόριθμος (1)

- Μια συστάδα ορίζεται ως το **μέγιστο σύνολο συνδεδεμένων σημείων** (με βάση τον προηγούμενο ορισμό της συνδεσιμότητας)
- Φορμαλιστικά, μία συστάδα C ικανοποιεί 2 κριτήρια:

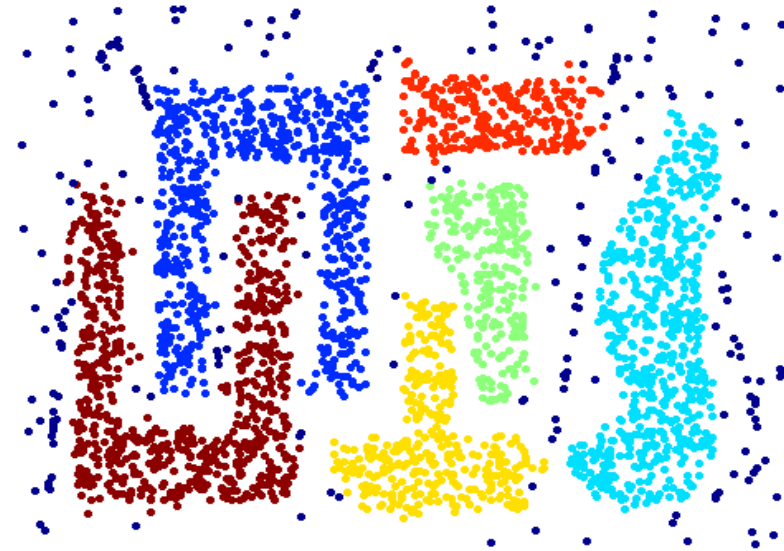
1. Κριτήριο μεγιστότητας (Maximality):

$\forall p \in C, q$, εάν q είναι προσεγγίσιμο βάσει πυκνότητας από p , τότε $q \in C$

2. Κριτήριο συνδεσιμότητας (Connectivity):

$\forall p, q \in C$, p και q είναι συνδεδεμένα βάσει πυκνότητας

- Άρα ο αλγόριθμος είναι σε θέση να ανακαλύπτει συστάδες (διαφόρων μεγεθών & σχημάτων), καθώς και θόρυβο

Συστάδες & Θόρυβος

DBSCAN – ο αλγόριθμος (2)

Πολυπλοκότητα: $O(n^2)$ ή $O(n \log n)$ αν υπάρχει χωρικό ευρετήριο (index), π.χ. R-tree, για την επιτάχυνση των ερωτημάτων χωρικής γειτνίασης

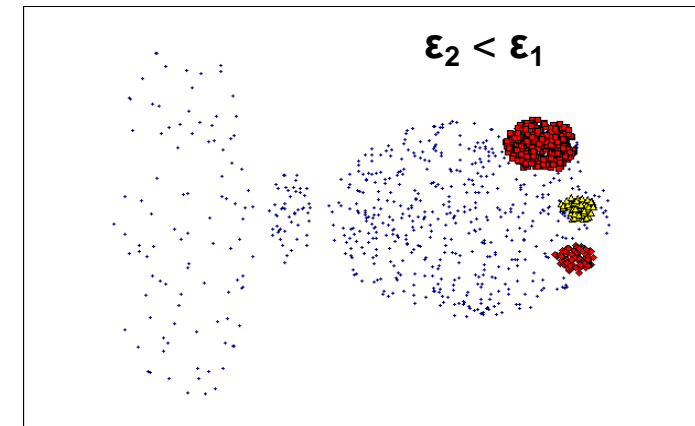
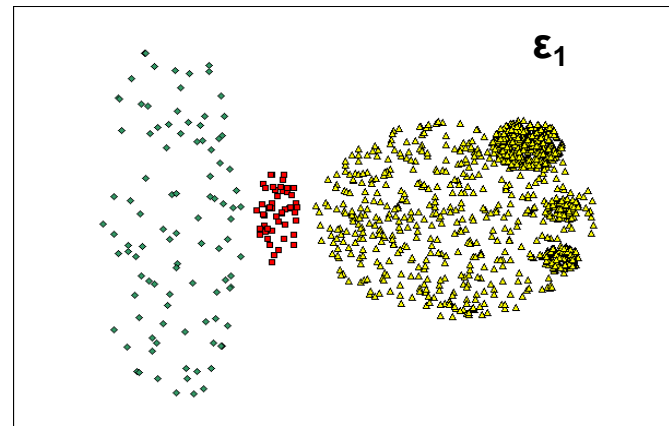
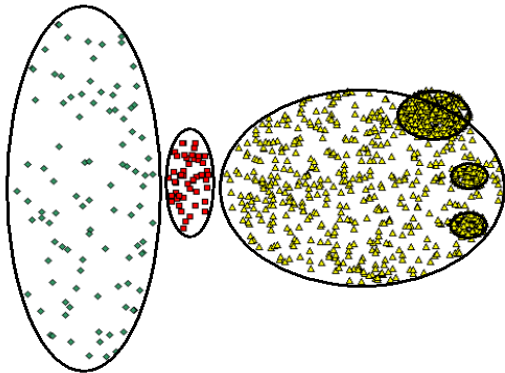
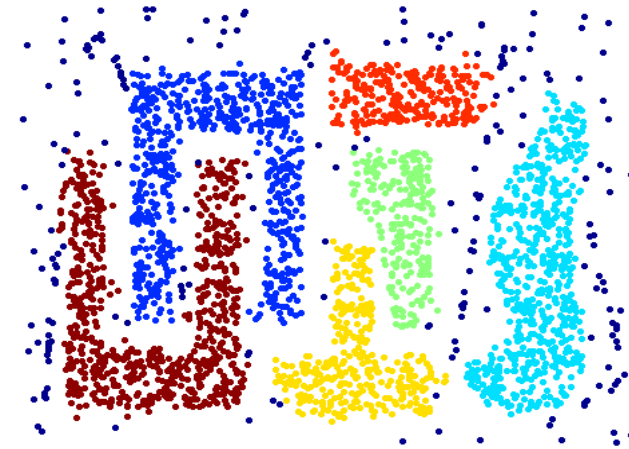
```
DBSCAN(DB, distFunc, eps, minPts) {
    C = 0                                     /* Cluster counter */
    for each point P in database DB {
        if label(P) ≠ undefined then continue /* Previously processed in inner loop */
    /*
        Neighbors N = RangeQuery(DB, distFunc, P, eps) /* Find neighbors */
        if |N| < minPts then {                /* Density check */
            label(P) = Noise                  /* Label as Noise */
            continue
        }
        C = C + 1                             /* next cluster label */
        label(P) = C                          /* Label initial point */
        Seed set S = N \ {P}                  /* Neighbors to expand */
        for each point Q in S {               /* Process every seed point */
            if label(Q) = Noise then label(Q) = C /* Change Noise to border point */
            if label(Q) ≠ undefined then continue /* Previously processed */
            label(Q) = C                      /* Label neighbor */
            Neighbors N = RangeQuery(DB, distFunc, Q, eps) /* Find neighbors */
            if |N| ≥ minPts then {           /* Density check */
                S = S ∪ N                    /* Add new neighbors to seed set */
            }
        }
    }
}
```

Πηγή: [Wikipedia.org](https://en.wikipedia.org/wiki/DBSCAN)

Υπέρ και κατά του DBSCAN

- Απομόνωση του θορύβου
- Ανακάλυψη συστάδων διαφορετικών μεγεθών / σχημάτων
- Ευαισθησία στις εναλλαγές στην πυκνότητα του συνόλου δεδομένων

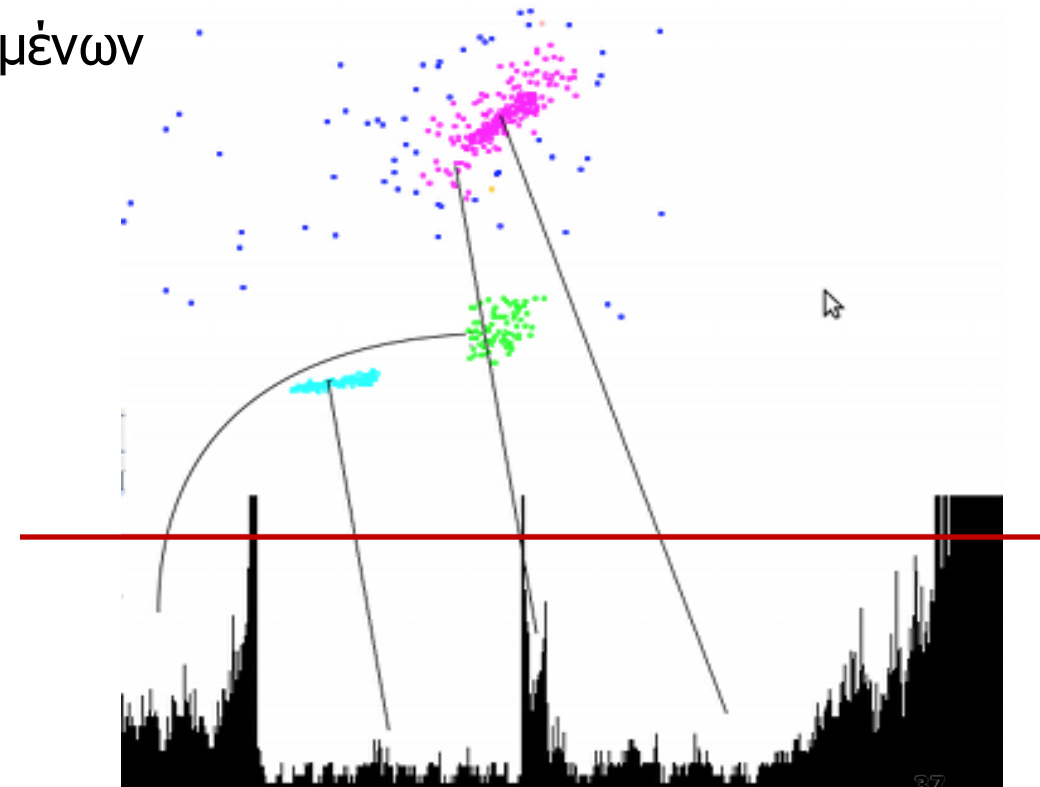
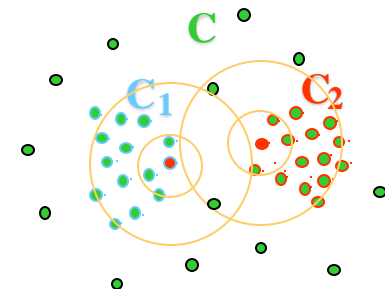

DBSCAN visualization: <https://www.naftaliharris.com/blog/visualizing-dbscan-clustering/>

OPTICS (1)

- Στόχος: η αντιμετώπιση της κύριας αδυναμίας του DBSCAN (ευαισθησία στην εναλλαγή πυκνότητας)
- Παρατήρηση: οι περισσότερο πυκνές συστάδες εμπεριέχονται σε λιγότερο πυκνές συστάδες
- Ιδέα: γραμμική διάταξη των σημείων του συνόλου δεδομένων
 - Στη γραμμική διάταξη, η απόσταση μεταξύ 2 σημείων αντιστοιχεί στην πυκνότητα που πρέπει να ισχύει ώστε αυτά τα σημεία να τοποθετηθούν στην ίδια συστάδα
 - **Γραφική προσεγγισιμότητα** (reachability plot)
- Παράμετροι: ϵ , MinPts (όπως στον αλγόριθμο DBSCAN)
 - Η παράμετρος ϵ θα μπορούσε και να απουσιάζει – υπάρχει για πρακτικούς λόγους (απόδοσης)

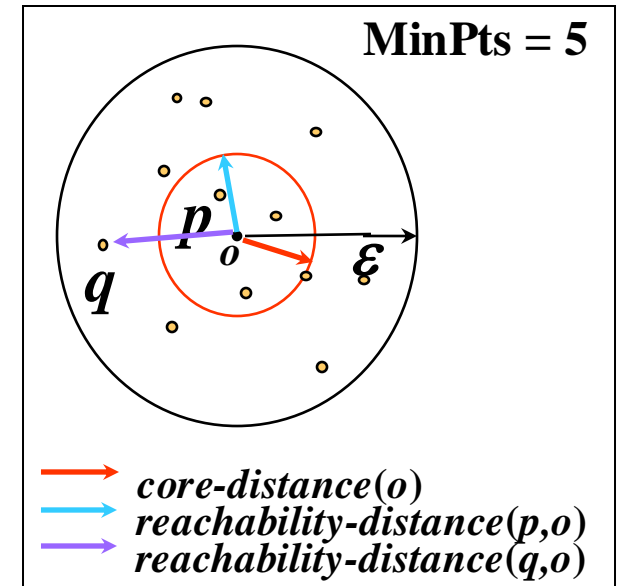
OPTICS (2)

$$\text{core-distance}_{\varepsilon, \text{MinPts}}(p) = \begin{cases} \text{UNDEFINED} & \text{if } |N_{\varepsilon}(p)| < \text{MinPts} \\ \text{distance to the } \text{MinPts}\text{-th closest point} & \text{otherwise} \end{cases}$$

$$\text{reachability-distance}_{\varepsilon, \text{MinPts}}(o, p) = \begin{cases} \text{UNDEFINED} & \text{if } |N_{\varepsilon}(p)| < \text{MinPts} \\ \max(\text{core-distance}_{\varepsilon, \text{MinPts}}(p), \text{distance}(p, o)) & \text{otherwise} \end{cases}$$

- **Απόσταση-πυρήνα (core-distance)** ενός σημείου p : η μικρότερη απόσταση ε ώστε η ε -γειτονιά του σημείου p να περιέχει τουλάχιστον MinPts σημεία
 - Με άλλα λόγια, η απόσταση του p από το MinPts -ο πλησιέστερο σημείο
- **Απόσταση-προσεγγισιμότητας (reachability-distance)** ενός σημείου o από ένα σημείο p : η μέγιστη μεταξύ δύο παρακάτω αποστάσεων:
 - της απόστασης μεταξύ των 2 σημείων και
 - της απόστασης-πυρήνα του σημείου p (το οποίο p πρέπει να είναι σημείο-πυρήνας)

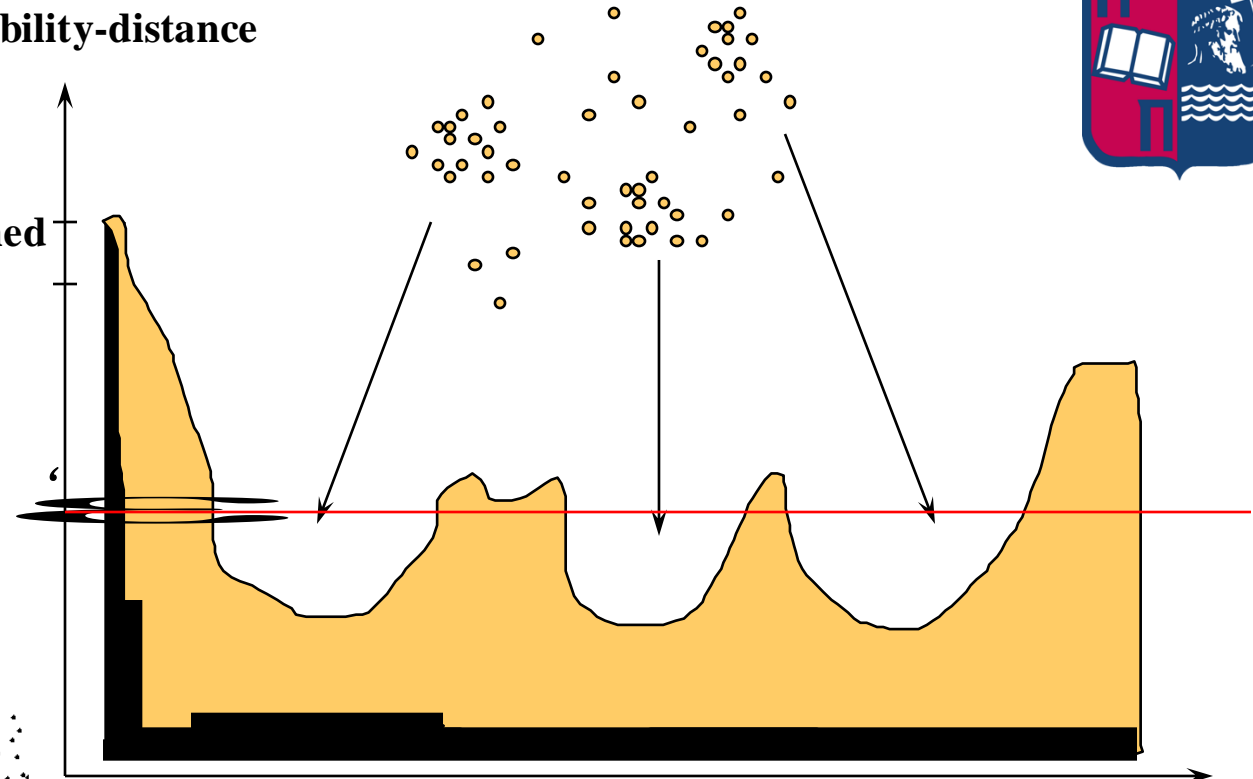
OPTICS (3)

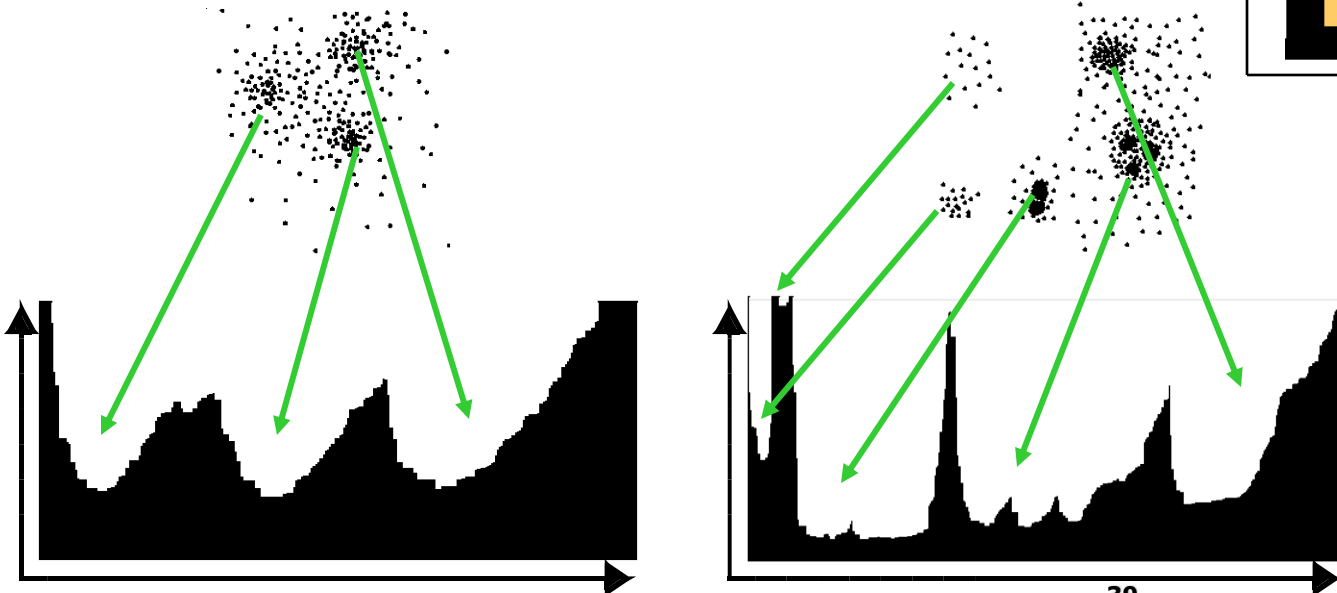
- **Γραφική προσεγγισιμότητας** (reachability plot): διάταξη με βάση την απόσταση-προσεγγισιμότητας (reachability distance)
 - «**κοιλιάδες**» (valleys) → συστάδες
 - «**λόφοι**» (hills) → θόρυβος

Reachability-distance

undefined

Γραμμική διάταξη σημείων

- Στα υπέρ του OPTICS: αυτόματη αλλά και διαδραστική χρήση

OPTICS (4)

Πολυπλοκότητα: $O(n^2)$ ή $O(n \log n)$
αν υπάρχει χωρικό ευρετήριο
(index) για την επιτάχυνση των
ερωτημάτων χωρικής γειτνίασης

```
function OPTICS(DB, eps, MinPts) is
  for each point p of DB do
    p.reachability-distance = UNDEFINED
  for each unprocessed point p of DB do
    N = getNeighbors(p, eps)
    mark p as processed
    output p to the ordered list
    if core-distance(p, eps, MinPts) != UNDEFINED then
      Seeds = empty priority queue
      update(N, p, Seeds, eps, MinPts)
      for each next q in Seeds do
        N' = getNeighbors(q, eps)
        mark q as processed
        output q to the ordered list
        if core-distance(q, eps, MinPts) != UNDEFINED do
          update(N', q, Seeds, eps, MinPts)
```

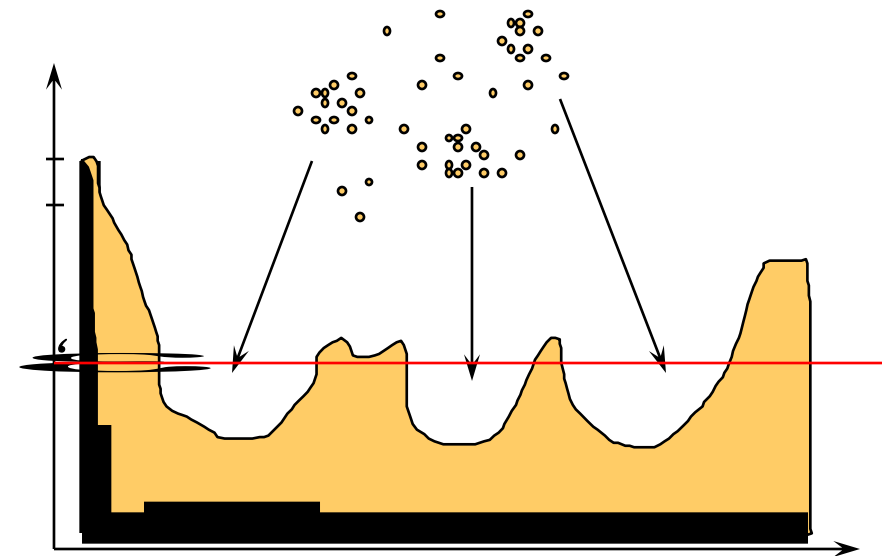
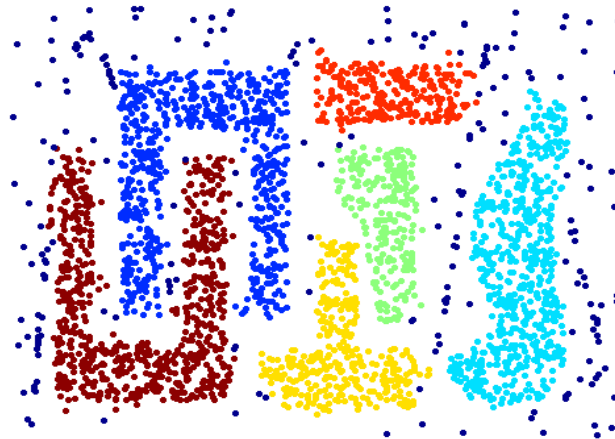
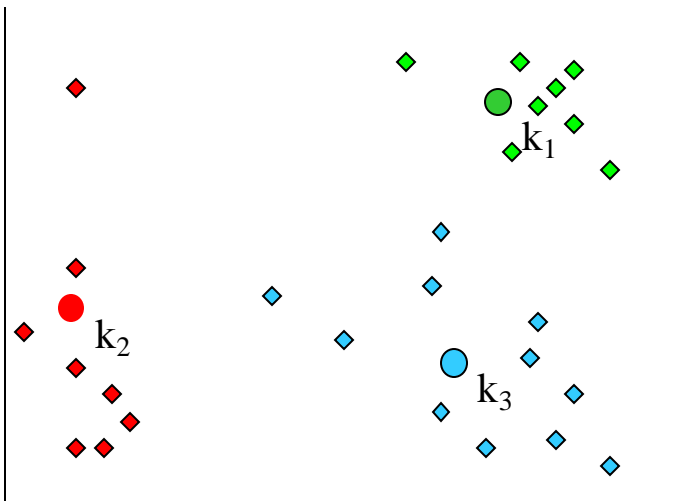
```
function update(N, p, Seeds, eps, MinPts) is
  coredist = core-distance(p, eps, MinPts)
  for each o in N
    if o is not processed then
      new-reach-dist = max(coredist, dist(p,o))
      if o.reachability-distance == UNDEFINED then // o is not in Seeds
        o.reachability-distance = new-reach-dist
        Seeds.insert(o, new-reach-dist)
      else // o in Seeds, check for improvement
        if new-reach-dist < o.reachability-distance then
          o.reachability-distance = new-reach-dist
          Seeds.move-up(o, new-reach-dist)
```

Πηγή: [Wikipedia.org](https://en.wikipedia.org)

Σύνοψη

- Συσταδοποίηση: η εύρεση ομάδων μεταξύ των δεδομένων ενός συνόλου
- Μεγάλη ποικιλία τεχνικών
 - Τεχνικές διαμέρισης (π.χ. K-means)
 - Τεχνικές βασισμένες στην πυκνότητα (π.χ. DBSCAN, OPTICS)
 - κ.α.

Για περαιτέρω μελέτη

- Βιβλιογραφία για περαιτέρω μελέτη:
 - MacQueen J (1967) Some methods for classification and analysis of multivariate observations. In: Proc 5th Berkeley Symp Math Stat Probab 1: 281–297. [η εργασία που πρότεινε την τεχνική k-means]
 - Schubert E (2022) Stop using the elbow criterion for k-means and how to choose the number of clusters instead. ACM SIGKDD Explorations Newsletter, 25(1): 36–42. [μια κριτική στο «κριτήριο του αγκώνα»]
 - Rousseeuw PJ (1987) Silhouettes: a graphical aid to the interpretation and validation of cluster analysis. Computational and Applied Mathematics. 20: 53–65. [η εργασία που πρότεινε το κριτήριο silhouette coefficient]
 - Ester M, Kriegel H, Sander J, Xu X (1996) A density-based algorithm for discovering clusters in large spatial databases with noise. In: Proc ACM SIGKDD Int Conf Knowledge Discovery and Data Mining (KDD), pp. 226–231. [η εργασία που πρότεινε την τεχνική DBSCAN]
 - Ankerst M, Breunig M, Kriegel H, Sander J (1999) OPTICS: ordering points to identify the clustering structure. In: Proc ACM SIGMOD Int Conf Management of Data, pp. 49–60. [η εργασία που πρότεινε την τεχνική OPTICS]
 - Anil KJ, Murty MN, Flynn PJ (1999) Data clustering: A review. ACM Comput. Surv. 31(3): 264–323. [άρθρο επισκόπησης]
 - Xu D, Tian YA (2015) Comprehensive survey of clustering algorithms. Ann. Data. Sci. 2: 165–193. [άρθρο επισκόπησης]
- Ανοιχτός κώδικας:
 - scikit-learn: <https://scikit-learn.org/stable/modules/classes.html#module-sklearn.cluster>
 - PyClustering library: <https://codedocs.xyz/annoviko/pyclustering/index.html>